

Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar

Ali Rıza SEYDİ*

ÖZET

Türkiye, tarihinin en büyük göç hareketlerinden biriyle karşı karşıyadır. Nisan 2011'den itibaren Türkiye'ye sığınmaya başlayan Suriyelilerin sayısı 2013 yılı sonu itibarıyla resmi verilere göre 700 bin civarındadır. Sığınmacı sayısının ve sığınma süresinin ön görüleri fazlasıyla aşması ve sürecin büyük bir belirsizlik içine girmesi sorunun eğitim boyutuna daha fazla önem vermeyi zorunlu kılmaktadır. Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik gelişmeler bu araştırmanın konusunu teşkil etmektedir. Araştırmada konuyla ilgili resmi belge ve açıklamalarla, yazılı haber medyasına yansıyan haberler üzerinde doküman analiz çalışması yapılmış, elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Sığınmacıların sayılarındaki aşırı artışın ve büyük kısmının kampların dışına dağılmasının, diğer konularda olduğu gibi eğitim konusunda da çözülmesi güç problemlere neden olduğu anlaşılmaktadır. Bu araştırmada, başlangıçtan itibaren kamplarda eğitimi düzenleme gayreti içinde olan Türkiye'nin, 2013 yılından itibaren kamp dışındaki eğitimin sorunlarının çözümü için de önemli kararlar alıp uygulamaya çalıştığı sonucuna varılmıştır. Yine bu araştırmada, oluşan olağanüstü şartlarda alınan kararlarla ilgili kamuoyunun aydınlatılmasında yetersiz kalındığı, bunun toplumda endişe ve eleştirilere neden olduğu değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Suriyeli sığınmacılar, eğitim, kamp, resmi belge, medya.*

Policies of Turkey Regarding the Solution of Educational Problems of Syrian Refugees

ABSTRACT

Turkey is facing one of the greatest immigrations in its history. According to the official data, number of the Syrians that had refuged to Turkey since April 2011 is about 700000. In order that number of refugees and time of taking refuge have increased to numbers that are much more than anticipated, and that the process is being embedded in ambiguity, this makes it an obligation to give more importance to the educational dimension of the problem. The developments about the solution of educational problems of Syrian refugees constitute the subject of this study. In this investigation, documental analyses were performed on official documents and statements about the subject and the news reflected to the printed media, and the data gathered by this way were descriptively analyzed. It is understood that, the increase in the number of refugees, together with the fact that most of them were dispersed outside the camps, resulted in educational problems that are hard to be solved, as in other problems. It is concluded that Turkey has made important decisions directed to solve the educational problems outside the camp, and has made important effort to implement these decisions, since 2013. Also it is evaluated in this study that, enlightenment of the public opinion, about the decisions made in those extraordinary circumstances, was far away from being enough, and this resulted in anxiety in the people and expostulations arising from the community.

Keywords: *Syrian refugees, education, camp, official document, media.*

Giriş

Göç ve sığınma olayları tarihsel süreçte coğrafyamızda sık karşılaşılan bir olgudur. Şu anda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını teşkil eden nüfus içerisinde son yüz-yüz elli yılda göç ve sığınma neticesinde ülke topraklarına yerleşenlerin sayısı azımsanmayacak

bir orandadır¹. Demokrasi ve reform istekleriyle Mart 2011'de Suriye'de başlayan karışıklıklar Türkiye'yi tarihinin en büyük göç hareketlerinden biriyle karşı karşıya bırakmıştır. Suriye'de meydana gelen olaylar sonucu 250 kişilik ilk grup 29 Nisan 2011 tarihinde Türkiye'ye giriş yapmış, sonraki zamanlarda şiddet olaylarının artmasına paralel olarak girişler devam etmiştir. Türkiye izlediği açık kapı politikası sonucunda ülkeye kabul ettiği Suriye vatandaşlarına tarafı olduğu uluslararası mülteci hukuku ve uluslararası hukuk teamülleri uyarınca "geçici koruma" statüsü vermiştir. Böylece Suriyeliler, ülkelerindeki durum normale dönüncüye kadar Türkiye'de bir anlamda "misafir" konumunda barındırılmaya ve her türlü ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmaktadır.²

Suriye'deki çatışmaların en fazla etkilediği konuların başında çocuk ve gençlerin eğitim süreçleri gelmektedir. Olayların başladığı Mart 2011'den itibaren büyük oranda okulların kapanmaya başlamış olması nedeniyle, Türkiye'ye gelmeden önce de Suriyeli çocuklar için eğitimsiz geçen bir zaman söz konusudur. Sığınma olayının öngörülen sayı ve süreleri fazlasıyla aşması eğitim ihtiyacının önemini artırmıştır. Türkiye'nin kamplara kabul ettiği Suriyeli sığınmacıların her türlü ihtiyaçlarıyla birlikte, eğitim ihtiyacını da büyük oranda karşıladığı ve bu konuda başta Birleşmiş Milletler (BM) olmak üzere pek çok uluslararası kuruluşun takdir topladığı görülmektedir.³ Ancak kampların dışında tersi bir durum söz konusudur. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi (AFAD) Başkanı Dr. Fuat Oktay'ın yaptığı açıklamaya göre, 02 Ekim 2013 tarihi itibarıyla Türkiye'de kamplarda 200 binden, kampların dışında ise 300 binden fazla Suriye vatandaşı geçici koruma statüsünde bulunmaktadır.⁴ AFAD'ın Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ile birlikte gerçekleştirdiği anket çalışmasına göre bu Suriyelilerin çocuklarından kamplarda kalanların %83'ü, kampların dışında kalanların ise %14'ü okula devam edebilmektedir.⁵ Aynı açıklamada belirtildiğine göre kamplarda yaklaşık 50 bin çocuk ve gence eğitim verilmektedir. Bu rakam ve oranlar değerlendirildiğinde Türkiye'de söz konusu tarih itibarıyla kampların dışında yaklaşık 70 bin Suriyeli öğrenci eğitimden mahrum durumdadır. Bu durum savaş ve göçün kötü sonuçlarının travmalarını yaşayan çocuklar için ağır ve öngörülemez sonuçlar doğurabilecektir.

* *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*

¹ Justin McCarthy, *Sekizinci Bölüm, Müslüman Ülkesinin Başına Gelenler, Ölüm ve Sürgün*, İstanbul: İnkılap Kitapevi Yayın San. ve Tic. A.Ş. 1998, s.367-374.

² Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Web Sitesi, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, "Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu", 2012, s.3-8,

http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/ulkemize_siginan_suriye_vatandaslarinin_barindiklari_cadirkentler_hakkinda_inceleme_raporu_3.pdf. Erişim Tarihi: 02 Ekim 2013.

³ Genel Gündem Haber Sitesi, UNHCR'nin Türkiye değerlendirmeleri, "BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Türkiye'ye mültecilere sağladıkları korumadan dolayı minnettarlık duyuyor." 27 Ekim 2013, <http://genelgundem.com/haberler/658.aspx>, Erişim Tarihi: 30 Ekim 2013.

⁴ AFAD Web Sitesi, Başkanımızın Cenevre Temasları, Haberler, 02 Ekim 2013 tarihli basın duyurusu, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=1547>, Erişim Tarihi: 15 Ekim 2013.

⁵ AFAD Web Sitesi, Başbakanlık Afad'ın Ülkemizde Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Gerçekleştirilen Anket Çalışmasına İlişkin Bazı Sonuçlar, <https://www.afad.gov.tr/UserFiles/File/gecicidosyalar/ANKET%20%C3%87ALI%C5%9EMASI.pdf>, Erişim Tarihi: 20 Ekim 2013.

Türkiye'ye sığınanlardan çeşitli nedenlerle kamplara gitmeyen Suriyelilerin sayılarında 2013 yılından itibaren aşırı artış görülmüştür. 2013 yılı Kasım ayı itibarıyla kamplarda kalanların sayıları yaklaşık 200 bin, kamp dışındakilerin sayıları ise yaklaşık 400 bin olarak ifade edilmeye başlanmıştır. Bazı araştırmalarda kamp dışındaki Suriyeliler “Göz Ardı Edilenler”⁶ ya da “Yok Sayılanlar”⁷ olarak ifade edilmiş, devlet imkânlarıyla birlikte sivil toplum imkânlarının da bu konuda seferber edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

Tarih boyunca İstanbul ve Anadolu toprakları göçmenler, sığınmacılar ve benzerleri için daima güvenli bir yer olmuştur. Son üç yüzyıldır özellikle eski Osmanlı coğrafyasından gelen göçmenlere, ekonomik açıdan zor durumda olmalarına rağmen, önce Osmanlı Devleti sonra da Türkiye Cumhuriyeti sahip çıkmıştır. Çocuklarının eğitimleri için taleplerde bulunan göçmenlere, yer ve kaynak sorunları gibi büyük sıkıntılara rağmen, olumlu cevaplar verilerek gayretli ve gerçekçi yaklaşımlar sergilenmiştir.⁸ Üstelik bu durum sadece Türk ve Müslüman olanlar için sınırlı kalmamıştır. Buna en çarpıcı örnek olarak; Osmanlı Devleti'nin işgale uğradığı, Türkler için en kara günler olan 1919-1920 yıllarında Bolşeviklerden kaçan yaklaşık 150 bin Beyaz Rus, Türk topraklarına sığınmıştır. Bunlar 1925 yılında çeşitli uluslararası yardım kuruluşlarının desteğiyle dünyanın değişik yerlerine dağıtılınca kadar İstanbul, Çatalca ve Gelibolu'da küçük birer Rusya kurmuşlardır. Türkler içinde buldukları tüm olumsuz şartlara rağmen, topraklarına sığınan Beyaz Ruslara her türlü desteği vermişlerdir. Onlar için okul ve kurs imkânları bile sağlanmıştır.⁹ Kültürleri, yaşam tarzları, inançları çok farklı olan bu insanlar, özellikle İstanbul'un sosyal hayatında önemli sorunlara neden olsalar da, “Esir Şehirde” büyük bir misafirperverlik görmüşlerdir.¹⁰ Ancak bu gün Suriyeli sığınmacıların zaman zaman yok sayılma, kara propagandanın hedefi haline getirilme, “yabancı düşmanlığı” gibi durumlara maruz kaldıkları ifade edilmektedir.¹¹

Suriye'de yaşanan olaylar her şeyden önce insani yaklaşımı zorunlu kılmakta, devlet ve toplum olarak Türkiye'ye önemli sorumluluklar yüklemektedir. Hayatları ve özgürlükleri büyük bir tehdit altında olmadıkça, insanların çoğunun ülkelerini ya da ait oldukları toprakları terk etmeyecekleri varsayımı tarih boyunca gerçekleşen göç hareketlerinde doğrulanmıştır. Bu bakımdan ülkemizdeki Suriyeli sığınmacılar olgusuna, sadece siyasi ve ekonomik açıdan bakılması bu olgunun eksik ve yanlış değerlendirilmesine sebep olmaktadır. Can ve mal güvenliklerinin ağır ve yakın tehdit altında bulunmasından dolayı ülkelerinden ayrılıp Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan Suriyeliler sınırlara ulaştığında aç, hasta, yaralı ya da can güvenliği korkusu içinde

⁶ Göç Der ve ESHID Raporu, Göz Ardı Edilenler: İstanbul'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar, İstanbul, 2013, s.1.

⁷ İHD, İnsan Hakları Derneği [Raporu], Yok Sayılanlar; Kamp Dışında Yaşayan Suriye'den Gelen Sığınmacılar -İstanbul Örneği-, 2013, s.1

⁸ H.Yıldırım Ağanoğlu, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların Makus Talihi Göç, İstanbul: Kum Saati Yayınları, 3.Baskı, Birinci Baskı Yılı 2001, s.17-19, 239-240.

⁹ Umut C. Karadoğan, İstanbul ve Gelibolu'da Bolşevik Aleyhtarı Wrangel Ordusu, Bilig, Sayı 57, Bahar 2011, s.135-157.

¹⁰ Bülent Bakar, Esir Şehrin Misafirleri: Beyaz Ruslar, İstanbul: Tarihçi Kitapevi, 2012, s.188.

¹¹ Hami Yılmaz- Türkiye'de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği-Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler, Mazlumder İstanbul Şubesi, 2013, s.17.

bulunmaktadır. Bu nedenle konu ile ilgili yapılacak değerlendirmelerin öncelikle insan hakları temelinde ve insani açıdan yapılması gerekmektedir.¹²

Günümüzde Suriyelilerin düştüğü duruma 1918-1921 yılları arasında, şu anda Türkiye'de en fazla Suriyelinin sığındığı illerden Gaziantep halkı da düşmüştür. Gaziantep 1918-1921 yılları arasında işgale uğradığında buradaki birçok insan değişik yerlere göç etmek durumunda kalmıştır. Göç ettikleri yerlerde çocuklarının eğitimi o zamanda Anteplilerin de en büyük sorunlarından biri olmuştur.¹³ Aynı zamanda Birinci Körfez savaşı sırasında 250 bin Iraklı'nın da Suriye'ye sığındığı ifade edilmektedir.¹⁴ Bu coğrafya da bir türlü durulmayan olayların ne zaman nerede patlak vereceği öngörülemez durumdadır. Türkiye'nin yapmaya çalıştığı gibi kötü durumlara düşenlere verilecek destek ve eğitim, bölgede güven ve kalıcı barışın sağlanması için bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, çalışma kapsamında başvuru uzman görüşü doğrultusunda elde edilen bilgiler ışığında; Türkiye'nin 1995 yılında taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ve dolayısıyla kendi Anayasası'na göre ülkesindeki Suriyeli çocuklara eğitim verme sorumluluğu bulunmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 2. Maddesi şöyle demektedir:

Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana-babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.¹⁵

Dolayısıyla şu an bu çocuklar vatandaş olmasalar da, sınırları içinde bulunmaları nedeniyle Türkiye'nin yetki alanındadırlar ve bu haklardan faydalanmaları gerekir. Konu ile ilgili Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 90. maddesi de şu şekildedir:

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz.... milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.¹⁶

Bu çalışma, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik gelişmeleri değerlendirmeyi amaçlamaktadır. 2013'e kadar gündemde çok yer bulamayan sığınmacıların eğitim durumuyla ilgili, özellikle Eylül 2013'ten itibaren büyük bir hareketlilik görülmeye başlanmıştır. Doğrudan başbakanlığa bağlı kuruluşlar, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından ard arda önemli kararlar alınmıştır. Kendi anayasası gereğince bağlı olduğu uluslararası hukuk normları, insani yaklaşımı, tarihi, kültürel, coğrafi bağları ve sığınma sürecinin sağlıklı olarak sürdürülebilirliği açısından Türkiye'nin kabul ettiği Suriyelilere eğitim vermesi zorunluluk olarak görülmektedir.

¹² TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, a.g.rapor, s. 16-17.

¹³ Mitat Enç, Kaç-kaç, Selamlık Sohbetleri, İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş, 2.baskı, Ekim 2013, s.85-101

¹⁴ Mahmut Bali Baykan, "Turkey's policy in northern Iraq, 1991-1995," Middle Eastern Studies, Cilt 32, No. 4 (1996): 343-366

¹⁵ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme: Birinci Kısım, Madde 1-20, UNİCEF, http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html#art1, Erişim Tarihi: 25 Aralık 2013.

¹⁶ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun No.: 2709 Kabul Tarihi: 7.11.1982, http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf, Erişim Tarihi: 25 Aralık 2013.

Amaç ve Problem

Ülkelerindeki tasviri imkânsız acı olaylardan dolayı Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin, eğitimle ilgili önemli sorunlarının ve Türkiye'den beklentilerinin olduğu yapılan araştırmalarla ortaya çıkmıştır. Suriyelilerin, özellikle kampların dışındaki eğitimde ve üniversite öğreniminde yaşanan önemli boşluğun giderilmesiyle ilgili ciddi istekleri vardır.¹⁷ Bu çalışmanın amacı: Türkiye'deki Suriyelilerin eğitim konusunda ki sorun, beklenti ve istekleriyle ilgili gelişmeleri ortaya koymak ve bu bağlamda Türkiye'nin devlet olarak aldığı kararları ve bunun kamuoyuna yansımalarını değerlendirmektir.

Bu amaçla problem cümlesi olarak "Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik gelişmeler nasıldır?" sorusu tespit edilmiştir.

Alt problemler:

1. Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin eğitim sorununun çözümüne yönelik yayımlanan resmi belgeler ve kamu görevlilerin açıklamaları doğrultusunda gelişmeler nasıldır?
2. Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin eğitim sorununun çözümüne yönelik yazılı haber medyasında çıkan haberler nasıldır?

Yöntem

Araştırmada doküman incelemesi yapılmıştır. Dokümanlar nitel araştırmada önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu analiz türünde veri kaynağı olarak hangi dokümanların kullanılabileceği araştırma problemine göre belirlenmektedir.¹⁸ Bu doğrultuda Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin eğitim sorununun çözümüne yönelik yayımlanan resmi belgeler ve kamu görevlilerin açıklamalarıyla, konu ile ilgili yazılı haber medyasında çıkan haberler doküman incelemesine konu olmuştur.

Bu konuda sosyal bilimlerle uğraşanların hayal güçlerinin engin olması gerektiği, bazen hiç beklenmedik, umulmadık bir belgeden yararlı bilgiler elde edilebileceği ifade edilmektedir.¹⁹ Ayrıca araştırmacıların gerekli ve kullanışlı dokümanları incelerken çok dikkatli olmaları gerektiği, bu dikkatli oluşun bazen hiç beklenmeyen bir yerden, çok değerli veri elde etmeye neden olabileceği açıklanmaktadır.²⁰ Bundan hareketle konu ile ilgili yoğun gelişmelerin yaşandığı 2013 yılının Ekim, Kasım, Aralık aylarında yapılan araştırmalarda, resmi belge ve açıklamalar ve yazılı haber medyasında çıkan haberlerle birlikte, Suriyelilerle ilgili yayımlanan rapor ve makalelerde dikkatli bir şekilde incelenmiştir. Yazılı metin ya da belgelerin düzenlenmiş dokümanlar olması araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğine katkı sağlayan önemli bir avantaj olarak görülmektedir. Resmi belgeler, basın açıklamaları, yazılı kural ve yönergeler, gazete, dergi ve kitaplar ve benzerleri doküman analizine

¹⁷ Ali R. Seydi, *Türkiye'deki Suriyeli Akademisyen ve Eğitimcilerin Görüşlerine Göre Suriye'deki Çatışmaların Suriyelilerin Eğitim Sürecine Yansımaları*, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 30, 2013, s.217-241.

¹⁸ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2013, s.218.

¹⁹ Maurice Duverger, *Sosyal Bilimlere giriş*, çev. Ü. Oskay, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1990, s. 96-97.

²⁰ Sharan B. Merriam, *Nitel Araştırma, Nitel Araştırmalarda Doküman kullanılması*, Çeviri Editörü: S.Turan, 3. Basımdan çeviri, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd. Şti., Ekim 2013, s.142.

konu olabilmektedir. Bu yöntem araştırılan konuyla ilgili kişi ya da kurumlara ulaşmanın mümkün olmadığı durumlarda etkili bir bilgi toplama yöntemidir.

Bu araştırma yönteminde tarihsel zamana ait dokümanlar kadar yaşadığımız zamana ait dokümanlar da zengin bir veri kaynağı oluşturmaktadır. Türkiye'deki Suriyelilerin eğitimi konusunda farklı kaynaklardan elde edilen belge ve açıklamalarla birlikte, konuya ilişkin yazılı haber medyasında çıkan haber ve yorumlardan elde edilen zengin veri kaynaklarıyla, araştırmanın inanılabilirliğine katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Günümüzde yazılı materyallerin çokluğu, araştırmacıya geniş bir örneklem oluşturma imkânı sağlamaktadır. Bu şekilde nitel araştırmalardaki örneklemin dar kapsamından kaynaklanan ve en önemli sınırlılıklardan olan “genelleme” sorunu bir ölçüde çözülebilmektedir.²¹ Bu doğrultuda özellikle internet üzerinden yapılan araştırmalarda konu ile ilgili resmi sitelerle birlikte yazılı haber medyası üzerinden geniş bir örneklem oluşturulmuştur. Resmi sitelerden elde edilen veriler değişik medya kanallarından elde edilen verilerle teyit edilerek tutarlılık sağlanmaya çalışılmıştır.

Verilerin Toplanması: Doküman incelemesine karar vermeden önce hangi dokümanlara ihtiyacı olduğu, bunları nereden elde edebileceği sorularını araştırmacının kendisine sorması gerekir. Yine burada da araştırma problemi ne tür dokümanlara gereksinim olduğu konusunda araştırmacıya yardım edecektir.²²

Konu ile ilgili veriler 2013 yılının Ekim, Kasım, Aralık aylarında toplanmıştır. Bu bakımdan araştırmadaki veriler sürecin başlangıcı olan Nisan 2011'den 2013 yılının sonuna kadar olan zamanı kapsamaktadır. Suriyelilerin eğitimi ile ilgili daha önce yapılan çalışmada; Suriyelilerin Türkiye'den beklentilerinin başta MEB ve YÖK'le birlikte hükümetin alacağı kararlara bağlı olduğu tespiti yapılmıştır.²³ Bundan hareketle çok dinamik olan konuyla ilgili gelişmeleri ortaya koymak için internet üzerinden yapılan araştırmalar neticesinde MEB ve YÖK'le birlikte Başbakanlık ve başbakanlığa bağlı AFAD ve Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) ile Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) resmi sitelerinin ve yazılı haber medyasının taranması sonucunda veriler toplanmıştır. Dolayısıyla verilerin büyük kısmı, günümüzde bilimsel araştırmaların ayrılmaz bir parçası durumuna gelen elektronik kaynaklardan elde edilmiştir. Bu kaynaklardan konu ile ilgili olanlara erişilmesi ve bilimsel yönetime uygun olarak bunlardan yararlanılması önem arz etmektedir. Basılı eserlere göre farklılıklar gösteren internet kaynaklarında değişme ve eskisinin kaybolma özelliği dolayısıyla erişim tarihi ile yayınlanma veya son düzeltme tarihi olmak üzere iki tarih ortaya çıkmaktadır.²⁴ Verilerin toplanması ve araştırma raporunun yazılması sürecinde geçen zaman diliminde kaynaklarda değişme ve kaybolmalar olduğu görülmüştür. Bu nedenle elde edilen verilerin dosyalanmasına ve araştırma raporunda söz konusu iki tarihe de yer verilmesine dikkat edilmiştir.

Çalışma kapsamında Türkiye'deki Suriyelilerin eğitimi konusuyla ilgili görülen resmi belge ve kamu görevlilerinin açıklamalarından oluşan 105 adet belge ve haber

²¹ Yıldırım, A., Şimşek, H., a.g.e. s. 220.

²² Yıldırım, A., Şimşek, H., a.g.e. s.223-224.

²³ Seydi, A.R., a.g.e. s.236.

²⁴ Halil Seyidoğlu, Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı, İstanbul: Güzem Can Yayınları No: 20, 2003, s.255-257.

incelenmiş, bunlardan 48 tanesine atıf yapılmıştır. Yazılı haber medyasından da toplam 78 adet haber incelenmiş, bunların da 28 tanesine atıf yapılmıştır.

Verilerin Sınıflandırılması ve Analizi: Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemine uygun olarak belirlenen başlıklar altında özetlenip yorumlanmıştır. Verilerin sınıflandırılmasında temel olarak araştırmanın alt problemleri esas alınmıştır. Bunların kendi aralarındaki gruplandırılmalarında ise bu çalışma sırasında elde edilen bulgularla birlikte, konu ile ilgili daha önceden yapılmış olan çalışmada elde edilen veriler de yönlendirici olmuştur.²⁵ Çalışmanın inanılabilirliği açısından resmi açıklamalarla birlikte yazılı medyada çıkan haberlerden de zaman zaman doğrudan alıntılar yapılmış, bu şekilde çarpıcı görüşlerin yansıtılması sağlanmıştır. Araştırma elde edilen veriler okuyucuların anlayabileceği şekilde mantıklı bir sıraya koyulmuş, sonra da yorumlanarak yeni açılımlara ulaşılmasına çalışılmıştır.²⁶

Karasar tarafından ifade edildiği üzere; araştırmada toplanan verilerin, araştırma problemine kuramsal ya da pratik yönden çözüm önerileri geliştirmesine olanak hazırlayacak bir şekilde işlenerek çözümlenmesi, yorumlanıp değerlendirilmesi gerekmektedir.²⁷ Bu doğrultuda araştırmada elde edilen veriler alt problemlere uygun olarak şu iki başlık altında sınıflandırılmıştır:

- 1.Yayımlanan resmi belgeler ve kamu görevlilerin açıklamaları
2. Yazılı haber medyasında çıkan haberler

Bu başlıklarda elde edilen veriler, kaynağına ya da konusuna göre alt başlıklara ayrılarak çözümlenme, yorumlama ve değerlendirmeler yapılarak sonuçlara ulaşılmıştır. Alt başlıklarda verilen belge ve açıklamalarda kronolojik sıralamaya dikkat edilmiştir. Araştırmanın birinci kısmındaki veriler oluştukları kamu kurumlarına göre gruplanırken, ikinci kısımdaki veriler ise yazılı haber medyasında çıkan haberlerin konusuna göre gruplandırılmıştır.

Muhalefet parti milletvekillerinin TBMM'ye verdikleri soru önermeleri ve yazılı medyada çıkan haberlerle konu ile ilgili destekleyici yanlışılayıcı veya alternatif açıklamalara olanak tanıyıcı bölümlere araştırma raporunda yer verilmiştir. Bu şekilde etkili kaynakların konuyla ilgili değerlendirmelerinden yapılan alıntılarla çalışmanın inanılabilirliği artırılmaya çalışılmıştır. Türkiye'deki Suriyelilerin sığınma süreçlerinin uzaması, yakın zamanda geri dönme ihtimallerinin azalması ve sayılarının artmasına paralel olarak ortaya çıkan, yöneticilerin konuya yaklaşımındaki önemli değişiklikler de vurgulanmıştır.

Sınırlılıklar: Araştırmada ilgili kurumların almış olduğu kararlar ve yapılan açıklamalara kamuoyuna açık olan elektronik kaynaklar üzerinden ulaşılmıştır. Dolayısıyla incelemeler bu yolla ulaşılabilen resmi ve belge ve açıklamaları içermektedir. Araştırma sırasında kamuoyuyla paylaşılmayan bazı belgelerin olduğu

²⁵ Seydi, A.R., a.g.e. s.217-241.

²⁶ Remzi Altunışık, Recai Coşkun, Serkan Bayraktaroğlu, Engin Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Sakarya: Sakarya Yayıncılık, 2012, s.324.

²⁷ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2013, s.197.

bilgisine ulaşılmıştır.²⁸ Bilgi edinme kapsamında gerekli dokümanların temini için ilgili kurumlara e posta ile müracaatlar yapılmış, ancak olumlu cevap alınamamıştır. Bilgi edinme kanununda bu tür bir araştırmayla ilgili bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verilebileceği ifade edilmektedir.²⁹

Çalışmalar sırasında Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki statülerinde sıkıntılar bulunduğu, konu ile ilgili açıklamalarda kavram kargaşası yaşandığı görülmüştür.³⁰ Uzman görüşü alınarak araştırmada en fazla kullanılan kavramlar arasında; ülkelerindeki olaylar nedeniyle Türkiye'ye gelen Suriyeliler için "sığınmacı", kaldıkları yerler içinde "kamp" kavramları tercih edilmiştir.

Her an yeni gelişmelerin olabildiği, güncel gelişmelere çok açık olan bu konudaki araştırma, sürecin başlangıcından itibaren 2013 yılı sonuna kadar olan zamanı kapsamaktadır.

Bulgular ve Yorumlar

1. Yayınlanan Resmi Belgeler ve Kamu Görevlilerin Açıklamaları

29 Nisan 2011 tarihinde başlayan Suriyelilerin Türkiye'ye sığınma sürecinin ilk yılında, AFAD adına yapılan diğer hizmetlerle birlikte eğitim hizmetlerinin de aksamadan yürütüldüğü ve benzeri açıklamalar dışında, eğitimle ilgili kayda değer resmi belge ya da açıklamaya rastlanmamaktadır. Sığınma sürecinin ikinci yılından itibaren ilk olarak resmi kişilerin açıklamaları, sonra da sığınmacıların eğitim sorununu çözmeye yönelik belgeler yayımlanmaya başlanmıştır. Araştırma kapsamında Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin eğitimiyle ilgili resmi belge ve açıklamalar; MEB'e, Başbakan ve Başbakanlığa bağlı kurumlara ve YÖK'e ait belge ve açıklamalar olmak üzere gruplandırılmıştır.

Sürecin ilk yılında Başbakan ve Dışişleri Bakanı tarafından Türkiye'ye sığınan Suriyeliler için psikolojik eşik olarak 100 bin rakamı ifade edilirken³¹ araştırmanın kaleme alındığı 2013 yılı sonu itibarıyla Türkiye'ye sığınanların sayısı yaklaşık 700 bin olarak açıklanmaktadır. Başlangıçta kısa zamanda biteceği varsayılan olayların 2013 yılında siyasi gelişmeler doğrultusunda büyük bir belirsizlik içerisine girdiği görülmektedir. Bu durumun Türkiye'yi Suriyelilerle ilgili, eğitim konusunda da, olağan üstü bir sürece soktuğu, alınan kararlarda ve yapılan uygulamalarda bu olağanüstü şartların etkisinin olduğu görülmektedir.

1.1. MEB'e Ait Belge ve Açıklamalar

Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer, 13 Kasım 2012'de yaptığı açıklamada Türkiye tarafına geçmiş Suriyelilere yönelik eğitim çalışmalarını MEB'in bizzat kendisinin

²⁸ Altan Çetin, Nasrullah Uzman, *Sığınmacılar Çerçevesinde Suriye-Türkiye İlişkilerine Bir Bakış*, Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi 1(1): 3-18, 2013, s.12.

²⁹ Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulamasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik, Madde 12, T.C. Resmi Gazete, 27 Nisan 2004, Sayı: 25445, Yönetmelikler, 2004/7189.

³⁰ Osman Bahadır Dinçer, Vittoria Federici, Elizabeth Ferris, Sema Karaca, Kemal Kirişçi, Elif Özmenek Çarımklı, *Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye, Sonu Gelmeyen Misafirlük*, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu ve Brookings Enstitüsü (USAK), Ankara: Karınca Ajans Yayıncılık Matbaacılık, 2013, s.31.

³¹ Sabah Gazetesi, Mülteci sınırı psikolojik sınırı aştı, 16 Ekim 2012 tarihli haber, <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2012/10/16/multeci-sayisi-psikolojik-siniri-asti>, Erişim Tarihi: 28 Ekim 2013.

yürüttüğünü söylemiştir.³² Daha sonra yayımlanan genelgede de “yürütülecek eğitim öğretim hizmetlerinin planlanması, koordine ve kontrol edilmesinden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur”³³ denmiştir. Bu açıdan MEB’e ait belge ve açıklamalar araştırma kapsamında öncelikli olarak değerlendirilmiştir. Bu alandaki belge ve açıklamalar; Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer’in açıklamaları, MEB’in Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin eğitimini düzenleme çalışmaları, Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı’nın ve MEB Müsteşar yardımcısı Yusuf Büyük’ün açıklamaları olmak üzere gruplandırılmıştır.

1.1.1. Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer’in Açıklamaları: Türkiye’nin Suriyeli sığınmacıların eğitimine yönelik izlediği politika ve eğitimin nasıl yapıldığıyla ilgili ilk verileri dönemin Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer’in açıklamalarında bulmak mümkündür. Bakan Dinçer’in Suriyeli sığınmacıların eğitimine yönelik 31 Temmuz 2012’deki açıklaması araştırma konumuzla ilgili MEB’e ait ilk bilgileri içermektedir. Dinçer şunları söylemiştir:³⁴

... Dersler kendi müfredatımıza göre Arapça verilecek. Orada çocukların eğitimini ihmal etmemekle birlikte ailelerin Türkiye’de kalmalarını pekiştirecek bir tavırdan da uzak bir üslup içinde yapmaya çalışıyoruz. Başka ülkelerin müfredatlarının takip edildiği yerler, büyükelçiliklerin kendi bünyelerinde açtığı okullar. Onun dışında tüm okullarda kendi müfredatımızı takip ediyoruz.

Bu açıklamada geçen eğitimin kamplara yönelik olarak hazırlandığı, Türkiye müfredatına göre Arapça olarak verileceği ve Türkiye’de kalmalarını pekiştirecek tavırdan uzak durulduğu konularının Bakan Dinçer’in bundan sonraki açıklamalarında da vurgulandığı görülmektedir. 28 Eylül 2012’de yaptığı açıklamada Bakan Dinçer Suriye’den gelen ailelerin çocukları için kampların olduğu yerlerde uygun sınıflar hazırlandığını ve daha çok o bölgede yetişmiş Arapça bilen öğretmenlerin görevlendirildiğini ifade etmiştir.³⁵ Bakan’ın 03 Ekim 2012’deki açıklaması da şu şekildedir:³⁶

Suriyeli çocuklara Türkçe öğretme çabasına girmedik. Onları ülkemizde misafir olarak görüyoruz ve Suriye’deki durum düzeldikten sonra kendi ülkelerine dönecekler diye bekliyoruz.... Onlara yapılan eğitim çocukların okula kayıt olması ve diploma alacakları şeklinde tasarlanmadı.

³² Vatan Gazetesi, Bakan Dinçer’den KPSS açıklaması, 13 Kasım 2012 tarihli haber, <http://haber.gazetevatan.com/bakan-dincerden-kpss-aciklamasi/492852/1/gundem>, Erişim Tarihi: 04 Ekim 2013.

³³ Memurlar.net Web Sitesi, Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri, 26 Eylül 2013 tarihli MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Genelgesi, <http://www.memurlar.net/common/news/documents/416126/26092013-2693370.pdf>, Erişim Tarihi: 04 Ekim 2013.

³⁴ Dünya Bülteni net haber sitesi, Dinçer: Oyunun kuralı değişmemeli, 31 Temmuz 2012 tarihli haber, <http://www.dunyabulteni.net/servisler/haberYazdir/221066/haber>, Erişim Tarihi: 15 Ekim 2013.

³⁵ Sabah Gazetesi, Öğretmen atamalarıyla ilgili kritik açıklama, 28 Eylül 2012 tarihli haber, <http://www.sabah.com.tr/Egitim/2012/09/28/ogretmen-atamalarıyla-ilgili-kritik-aciklama>, Erişim Tarihi: 05 Ekim 2013.

³⁶ MEB Web Sitesi, Batı ülkelerinden 2 saat az ders veriyoruz, 10 Mart 2012 tarihli haber, <http://www.meb.gov.tr/haberler/2012/03102012.pf>, Erişim Tarihi: 04 Ekim 2013

Misafir öğrenci gibi eğitime tabi tutuluyorlar. Ülkelerine dönmeleri halinde kendi ülkelerinin eğitimine uyum konusunda sorun çıkmasını diye düşünüyoruz.

Bakan Dinçer'in açıklamalarından; Türkiye'nin Suriye'deki çatışmaların kısa sürede biteceği varsayımıyla politikalarını belirlediği ve bu politikaların kamplara yerleşen Suriyeli öğrencilerin acil eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğu, kamp dışına yönelik önemli bir kararlılığın olmadığı anlaşılmaktadır.

1.1.2. MEB'in Türkiye'ye Sığınan Suriyelilerin Eğitimini Düzenleme Çalışmaları: 2103'e kadar gündemde çok az yer bulabilen Suriyelilerin eğitim sorunlarının bundan sonra öne çıkmaya başladığı görülmektedir. Sığınma sürecinin uzamasıyla birlikte, Suriye'de olayların sona ermesi ihtimaliyle ilgili beklentilerin zayıflamasının bunda etkili olduğu açıktır. Bu tarihten itibaren MEB, Başbakanlığa bağlı kurumlar ve YÖK yayımladığı genelgelerle Suriyelilere eğitim konusunda yeni imkânlar sağlamıştır.

Ekim 2013 itibarıyla Suriyelilerin kamplardaki sayıları 200 bin, kampların dışındaki sayıları ise 300 bin olarak verilmektedir.³⁷ Büyük kısmı en zaruri ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çeken Suriyeli ailelerin çocuklarının eğitimsiz geçen yılları, ilerleyen zamanda bu çocuklar ve aileleriyle birlikte Türkiye ve Suriye için de öngörülemez sonuçlar doğurabilecektir.³⁸ Bu soruna MEB'in 26 Nisan 2013 ve 26 Eylül 2013 tarihlerinde konu ile ilgili valiliklere göndermiş olduğu genelgeler ve çeşitli faaliyetlerle çözüm üretmeye çalıştığı görülmektedir.

1.1.2.1. MEB'in Kamp Dışındaki "Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler"

Genelgesi: "Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler"³⁹ konulu bakan adına müsteşar yardımcısı Merdan Tufan imzasıyla 26 Nisan 2013 tarihinde valiliklere gönderilen genelge, MEB'in Suriyelilerin eğitimiyle ilgili yayımladığı ulaşılabilen ilk genelgedir. Burada, AFAD tarafından kurulan kamplarda Suriye vatandaşlarının her türlü ihtiyaçlarının ilgili bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları ile Türk Kızılayı'nca karşılandığı, kampların dışında çeşitli şehirlerde barınan Suriye vatandaşlarının ihtiyaçlarının ise yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve kadirşinas milletimiz tarafından karşılandığının bilindiği ifade edilmektedir.

Bu genelge, kampların dışındaki Suriyeli sığınmacı sayısında aşırı artışın olduğu döneme denk gelmektedir. Baştan itibaren üzerinde etkili çalışma yapılmadığı gözlemlenen kampların dışındaki Suriyelilerin eğitim sorununun, aşırı artışa paralel olarak dikkate alınmaya başlandığı anlaşılmaktadır. Genelge valiliklerden kamp dışı eğitimle ilgili teftiş ve tespit talep etmekte, ancak sorunun çözümüne yönelik önemli

³⁷ Başkanımızın Cenevre Temasları, 02 Ekim 2013, a.g.haber.

³⁸ İlke Haber Ajansı, Suriyeli akademisyenler: Mülteciler eğitimsiz kalsın, 30 Ekim 2013 tarihli haber, <http://www.ilkehaberajansi.com.tr/haber/suriyeli-akademisyenlermulteciler-egitimsiz-kalmasin.html>, Erişim Tarihi: 30 Aralık 2013.

³⁹ Melikgazi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Web Sitesi, Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler, 30 Nisan 2013 tarihli genelge, http://melikgazi.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_05/03024558_suriye.pdf, Erişim Tarihi: 04 Ekim 2013.

bir uygulamayı içermemektedir. Yapılacak tespitlere göre bir değerlendirmeye gidileceği izlenimi oluşmaktadır. Sığınma sürecinin başlamasının ikinci yıldönümünde yayımlanan bu belgenin, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların eğitimiyle ilgili en önemli açığın bulunduğu, kamp dışındaki Suriyelilerin eğitimine yönelik olması önem arz etmektedir.

1.1.2.2. Bölge Eğitim Koordinasyonu Toplantısı: Türkiye'deki Suriyeli vatandaşların eğitimlerinin koordinasyonu ile ilgili 03 Eylül 2013 tarihinde Gaziantep'te "Bölge Eğitim Koordinasyon Toplantısı" yapılmıştır. MEB Müsteşar yardımcısı Yusuf Büyük'le birlikte, AFAD ve UNİCEF yetkililerinin, ilgili uzmanların ve bölgedeki il milli eğitim müdürlerinin katılımıyla yapılan toplantıda yeni eğitim öğretim yılına hazırlık çalışmalarının değerlendirilmesinin yapıldığı ifade edilmiştir. Kamplarda bulunan öğrencilerin eğitim sorununun masaya yatırıldığı, kampların dışındaki şehirlerde mukim Suriyelilerin eğitim ihtiyaçlarının tespiti ve karşılanmasının görüşüldüğü belirtilmiştir. Ayrıca kamplarda gönüllü olarak görev alan Suriyeli öğretmenlerin ihtiyaçlarını, isteklerini, motivasyonlarını ve mesleki becerilerini arttırmaya yönelik yapılan ve yapılması planlanan faaliyetlerin de değerlendirildiği vurgulanmıştır.⁴⁰

Bu toplantıda belirtilen öğretmenlerle ilgili faaliyetler doğrultusunda, Suriyeli çadırkent eğitimcilerine yönelik olarak, "Eğitici Eğitimi Semineri" MEB, AFAD ve UNİCEF işbirliğiyle 25 Ekim 2013 tarihinde Kahramanmaraş'ta gerçekleştirilmiştir. Konu ile ilgili öğretmenlerin temel rol ve davranışlarının belirlenmesiyle başlayan seminer boyunca; savaşın çocuklar üzerinde etkisi, savaştan ve olumsuz koşullardan etkilenen çocuklarla ilgilenme yöntemleri gibi konular ele alınmıştır.⁴¹ Bu faaliyetlerle, Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik alınan kararların uygulanmaya çalışıldığı görülmektedir.

1.1.2.3. MEB'in Türkiye'deki Suriyelilerin Eğitimiyle İlgili En Kapsamlı Genelgesi: MEB'in 26 Eylül 2013 tarihli "Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri" konulu genelgesi⁴² Suriyelilerin eğitimiyle ilgili bu zamana kadar yayımlanan en kapsamlı belge konumundadır. Bu genelge uygulamada var olan faaliyetleri bir standarda bağlaması, ortak hareket etmeyi gerektirmesi, kamp içiyle birlikte kamp dışını da kapsamı ve üniversite öğretimine de değinmesi bakımından önem arz etmektedir. Müsteşar yardımcısı Yusuf Büyük imzasıyla yayımlanan genelgede; kamplardaki Suriyelilerin temel eğitimleriyle ilgili amaç, planlamalar, uygulanacak programlar, sorumluluk ve görevlendirmeler belirtilmiştir. Daha önce Bakan Dinçer'in "tüm okullarda kendi

⁴⁰ Telgraf Gazetesi, Suriyeli öğrencilerin eğitimi masaya yatırıldı, 03 Eylül 2013 tarihli haber, <http://www.telgraf.net/suriyeli-ogrencilerin-egitimi-masaya-yatirildi-haberi-18348.html>, Erişim Tarihi 04 Ekim 2013.

⁴¹ Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü Web Sitesi, Suriyeli Çadırkent Eğitimcilerine Eğitim Semineri Verildi, http://kmaras.meb.gov.tr/www/suriyeli-cadirkent-egiticilerine-egitim-semineriverildi/icerik_gorme_engelli/717, Erişim Tarihi: 28 Ekim 2013.

⁴² Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri, a.g.belge.

müfredatımızı takip ediyoruz"⁴³ şeklindeki açıklamasında belirttiği durumda değişikliğe gidildiği görülmektedir. Eğitim programının MEB kontrolünde Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu tarafından hazırlanacağı, Türk asıllı Suriye vatandaşlarının istemeleri halinde Türkiye Cumhuriyeti müfredatında eğitim alabilecekleri ifade edilmiştir.

Kamplardaki eğitimle ilgili Türkçe kursları, mesleki eğitim kursları gibi yetişkinlerin eğitimi konusunda da önemli kararlar açıklamıştır. Genelgede kampların dışında kalan Suriyelilerden oturum izni olanların 16 Ağustos 2010'da yayımlanan 2011/48 sayılı "Yabancı Uyruklu Öğrenciler" konulu genelge kapsamında kayıtları yapılarak okullarının sağlanacağı belirtilmiştir. Ancak asıl büyük kısmı oluşturan kampların dışında kalanlardan geçici oturum izni olmayanların eğitimlerinin 26 Nisan 2013 tarihli MEB genelgesinde faaliyetlerinin bilindiği ifade edilen yerel yönetimlerle, gönüllü ulusal ve uluslararası kuruluşlara bırakıldığı anlaşılmaktadır. Konuya verdiği önem göz önünde bulundurulduğunda, ilerleyen süreçte MEB'in Suriyelilerin asıl büyük mevcudunun bulunduğu kampların dışındaki özellikle geçici oturum izni olmayanların eğitimiyle ilgili daha etkili kararlar alacağı öngörülebilir.

Genelge bu zamana kadar talep edilen ihtiyaçların karşılanması konusunda çok büyük bir adımdır. İl ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinin yayımladıkları talimatlarla bu genelge doğrultusunda faaliyete geçtikleri görülmektedir.⁴⁴ Genelgenin Türkiye'deki Suriyelilerin eğitimiyle ilgili faaliyetlerde esas olarak belirtilmesi ve yaşanan diğer sorunların Bakanlık yetkilileri ile istişare edilerek ortak kararlar alınıp çözüm yolları üretileceğinin duyurulması ayrıca dikkate değerdir.

Türkiye'deki Suriyelilerin eğitimiyle ilgili; eğitimin müfredatı, muhtevası, denetim ve kontrolünün nasıl yapıldığı konusunda TBMM'ye önerge veren Bingöl Milletvekili İdris Baluken'in sorularına konu olan durumlar bu genelge ile büyük ölçüde açığa kavuşturulmuştur. Baluken'in önergesinde⁴⁵ sorulan öğrenci sayısı, eğitim mekânları ile öğretmenlerin adet ve durumları ve benzer konular AFAD tarafından belirli aralıklarla kamuoyuyla paylaşılmaktadır.

Bu genelge de istenilenlerin, MEB'in 07 Ekim 2013 tarihli bakan adına grup başkanı Atıf Ala imzasıyla yayımladığı "Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim İstatistikleri" konulu yeni bir genelge ile takip edildiği görülmektedir. Kamplardaki ve kampların dışındaki Suriyelilere yönelik eğitim öğretim hizmetlerinin izlenilmesi ve ilgili kurumlarla paylaşılması amacı belirtilerek, söz konusu verilerin ekinde yer alan tabloların doldurulup MEB'e gönderilmesi ve devam eden ayların ilk haftalarında bilgilerin güncellenmesi talep edilmektedir.⁴⁶ 07 Ekim 2013 tarihindeki bu son genelge ve öncesindeki 26 Nisan 2013 ve 26 Eylül 2013 tarihli genelgelerdeki vurgular ve

⁴³ Dinçer: Oyunun kuralı değişmemeli, a.g.haber.

⁴⁴ Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü Web Sitesi, Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri, 01 Ekim 2013 tarihli genelge, http://mersin.meb.gov.tr/media/zincir/2013_10_01_3636_suriye_vatandaslari.pdf, Erişim Tarihi: 22 Kasım 2013

⁴⁵ TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan, Türkiye'ye sığınan Suriyeli çocuklara ilişkin 30 Eylül 2013 tarihli soru önergesi (Esas Numarası: 7/32144), Önergenin Sahibi: BDP Bingöl Mv. İdris Baluken, <http://www.tbmm.gov.tr/d24/7/7-32144s.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.

⁴⁶ Siverek İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Web Sitesi, Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim İstatistikleri, 07 Ekim 2013 tarihli genelge, <http://siverek.meb.gov.tr/www/suriye-vatandaslarina-yonelik-egitim-istatistikleri/icerik/863>, Erişim tarihi 22 Kasım 2013.

eklerdeki takip amaçlı doldurulması istenilen tablolar dikkate alındığında MEB'in çalışmalarında denetim konusunun ön plana çıktığı görülmektedir.

Ayrıca 26 Eylül 2013 tarihli genelgenin 11. Maddesinde lise mezunu olmuş ya da olacak Suriyelilerin, Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu tarafından yapılacak bakalorya sınavlarında başarı gösterenlerin üniversite eğitimi almak istemeleri halinde, mevcut yasal düzenlemeler çevresinde hareket edileceği yer almaktadır. Araştırmanın devamında yer alan, TBMM'ye sunulan soru önergelerinde konu edilen, üniversiteye alınacak öğrencilerin nasıl ve hangi esaslara göre belirleneceği konusuna burada önemli ifadeler mevcuttur. Ancak bu genelgenin yazılı medyada fazla yer almadığı, dolayısıyla kamuoyunun gelişme ile ilgili yeteri kadar bilgileneemediği görülmüştür. Özellikle YÖK'ün 03 Eylül 2012 de yayımladığı "Özel Öğrenci" konulu genelgeden sonra oluşan tepkiler göz önünde bulundurularak, kamuoyunun bilgilendirilmesi konusunda çalışma yapılması yerinde olacaktır.

1.1.3. Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı'nın Açıklamaları: TBMM'de bir milletvekilinin soru önergesine verdiği cevapta ve UNESCO toplantısında yaptığı konuşmada Bakan Avcı'nın Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumuyla ilgili açıklamaları mevcuttur.

Nabi Avcı; "Suriye'deki iç savaş nedeniyle sınırda oluşturulan kamplarda kalan Suriyeli öğrencilerin ilk, orta ve yüksekokul öğrenimlerini sürdürebilmeleri için maddi ve manevi anlamda hangi uygulamalar yaşama geçirilmiş, hangi kolaylıklar sağlanmış ve bundan ne kadar öğrenci yararlanmış" şeklindeki Bursa Milletvekili Sena Kaleli'nin soru önergesine şu cevabı vermiştir: "... çadır okul ve konteyner okullar oluşturulmuş olup bu öğrencilerini tüm kırtasiye giderleri karşılanmaktadır. Suriye uyruklu öğretmenlerle Suriye eğitim programları uygulanmakta olup çadır kentlerde öğrenim çağındaki hiçbir çocuk eğitim öğretimden yoksun bırakılmamaktadır."⁴⁷ Buradan, eski bakan Dinçer tarafından ifade edilen derslerin kendi müfredatımıza göre Türkçe olarak verileceği açıklamasında belirtilen durumda değişikliğe gidildiği anlaşılmaktadır.

Bakan Nabi Avcı'nın 08 Kasım 2013'te UNESCO'nun 37. Genel Konferansı'nda yaptığı konuşma da konu ile ilgili bilgi ve yaklaşımları barındırmaktadır. Bakan Avcı; UNESCO perspektifinden bakıldığında Suriye'de meydana gelen olaylarla ilgili endişe etmek için birçok neden bulunduğunu, Suriyelilerin yaşam ve eğitim hakkının engellendiğini belirtmiştir. Nabi Avcı; Türkiye'de kamplarda bulunan 45.696 Suriyeli öğrenciye, 1.923 öğretmenin 693 sınıfta ilk ve ortaöğretim derecelerinde eğitim verildiğini söylemiştir. Ayrıca Suriyeli öğrencilere, yükseköğretim imkânı da sağlandığını, 135 üniversite öğrencisine uzun dönemli burs, 261 öğrenciye acil burs ve uluslararası düzeyde oluşturulan platform sayesinde de ilave olarak 1.105 öğrenciye burs verildiğini ifade etmiştir.⁴⁸

⁴⁷ TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan Van depremi ve Suriyeli çocuklara ilişkin soru önergesi, (Esas Numarası: 7/11385), Önerge Sahibi: CHP Bursa Mv. Sena Kaleli, Süresi Geçtikten Sonra Gelen 08 Nisan 2013 Cevap, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-11385s.pdf>, Erişim Tarihi 12 Aralık 2013.

⁴⁸ MEB Web Sitesi, "Bakan Avcı: UNESCO'nun Suriye'de Endişe Etmesi İçin Birçok Neden Bulunmaktadır", 08 Kasım 2013 tarihli haber, <http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=10604>, Erişim Tarihi: 23 Kasım 2013.

1.1.4. MEB Müsteşar Yardımcısı Yusuf Büyük'ün Açıklaması: Yusuf Büyük 20 Aralık 2013 tarihinde TRT TÜRK televizyona yaptığı açıklamada; üç yıllık süre içerisinde kamp merkezlerinde oluşturulan okullarda eğitim öğretim açısından hiçbir problem olmadığını, %100 oranında okullaşmanın sağlandığını söylemiştir. Ancak Türkiye'de kamp dışında 700 bine yakın Suriye vatandaşı ve bunların çocuklarının olduğunu, kamp dışı şehir merkezlerindeki Suriyeli çocuklarını eğitimleri konusunda STK'lar, belediyeler, hayır kurumları ve hayır sahibi vatandaşların ellerinden gelen bütün gayretleri gösterdiklerini, ayrıca bu çocukların bir sonraki eğitim kurumundan istifade edebilmeleri için mezuniyetlerini belgelendirmek istediklerini ifade etmiştir.⁴⁹

MEB'in konu ile ilgili izlediği politikada süreç içerisinde önemli değişiklikler olduğu görülmektedir. Başlangıçta üzerinde durulmayan kamp dışı eğitimin süreç içinde öne çıkmaya başladığı ve bu konuda çalışmalara ağırlık verildiği izlenmektedir. Yine başlangıçta olayların kısa sürede biteceği ve Suriyelilerin ülkelerine döneceği varsayımının olduğu, ancak ilerleyen süreçte bu yaklaşımın değişikliğe uğradığı görülmektedir. Bakan Dinçer'in ilk açıklamalarında sıcak bakılmayan diploma verme konusunda da bu değişikliğin izlerini görmek mümkündür. Ayrıca 02 Ekim 2013 tarihinde AFAD'ın açıkladığı ankette kamplarda okula devam eden öğrenci sayısı %83 olarak ifade edilirken, 20 Aralık 2013 tarihinde yayımlanan konuşmasında MEB müsteşar yardımcısının kamplardaki okullaşma oranının %100 olduğunu söylemesi dikkate değer bir durumdur.

1.2. Başbakan ve Başbakanlığa Bağlı Kurumlara Ait Belge ve Açıklamalar

MEB'le birlikte doğrudan başbakanlığa bağlı AFAD ve YTB'nin de süreçte önemli kararlar aldıkları ve bu doğrultuda açıklamalarda buldukları görülmektedir. Ayrıca Başbakan ve Başbakan yardımcısı Beşir Atalay'ında süreçle ilgili önemli faaliyet ve açıklamaları izlenmektedir.

1.2.1. Başbakan'ın Suriyeli Sığınmacıların Eğitimine Yönelik Açıklamaları:

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın genelde Suriyeli sığınmacılar özel de onların eğitimi konusuna büyük önem verdiği görülmektedir. Kamplara yaptığı ziyaretlerdeki konuşmalarında ve İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı Eğitim Bakanları toplantısındaki konuşmasında⁵⁰ bunun örnekleri mevcuttur.

Başbakan Erdoğan tarafından kabinesindeki sekiz bakanla birlikte gerçekleştirilen Öncüpınar Konteyner Kenti'ni ziyareti sırasında Suriyelilere hitaben; Suriye'de güvenlik sağlanıncaya, gönüllü olarak dönmek isteyinceye kadar Türkiye'de kalabilecekleri, başta eğitim olmak üzere kendileri için her ihtiyacın ayrınıtısına kadar

⁴⁹ YouTubeTR, Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitimi Konferansı, 20 Aralık 2013 tarihli haber, <http://www.youtube.com/watch?v=f1eidNNpFcA>, Erişim Tarihi: 30 Aralık 2013.

⁵⁰ Başbakanlık Web Sitesi, Başbakan Erdoğan, OECD Eğitim Bakanları Gayriresmi Toplantısına katıldı, 02 Ekim 2013 tarihli haber, http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/_Article/pg_Article.aspx?Id=be94d5a3-c2fb-4970-ba80-6076167619a6, Erişim Tarihi: 28 Ekim 2013.

düşünüldüğü ve giderilmeye çalışıldığı ifade edilmiştir.⁵¹ Bu ve benzeri konuşmalarında başbakan tarafından eğitime özel vurgular yapılarak okula devam eden ve kendilerine eğitim imkânı oluşturulan öğrencilerin rakamları verilmektedir. Başbakan'ın bu yaklaşımının Suriyeliler ve onların eğitimi için çok iyi bir fırsat olduğu, Suriyelilerin taleplerinin Başbakandan önemli destek bulduğu değerlendirilebilir.

1.2.2. Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay'ın Açıklamaları: Başbakan Erdoğan, 30 Aralık 2012'de Akçakale ilçesinde bulunan Süleymanşah Çadırkentini ziyaret ederken yaptığı konuşmada,⁵² Beşir Atalay'ın Suriyeli sığınmacılarla ilgili işleri takip eden Başbakan yardımcısı olduğunu ifade etmiştir. Atalay'ın, değişik zamanlarda yaptığı açıklamalarda Türkiye'nin Suriyelilerin eğitimi konusuna yaklaşımına ilişkin önemli açıklamalar yer almaktadır.

Başbakan yardımcısı Atalay 20 Ekim 2012'de yaptığı basın toplantısında; "... Eğitim çağındaki gençlerin eğitimini çok önemsiyoruz. Türkiye olarak, Suriye'den gelmiş vatandaşlarımızı hem insani duyarlılıkla, hem komşu hukuku, hem de uluslararası hukuk çerçevesinde en iyi şekilde ağırlama gayreti içerisindeyiz..." demiştir. Türkiye'ye sığınan öğrencilerden, Suriye'de bir üniversitede okuyanları üniversitelerin kabul etmesi yönünde YÖK'ün karar aldığını dile getiren Atalay, liseden mezun olup herhangi bir üniversiteye girmemiş olanlarla ilgili de bir çalışma içerisinde olduklarını söylemiştir. TÖMER'in açacağı kursta Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmesini ve sonra da gelecek yıl üniversiteye devam etmelerini sağlamaya çalıştıklarını da ifade etmiştir.⁵³

27 Aralık 2012'deki açıklamasında ise Atalay; Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan Suriyelilerin hepsinin AFAD'ın kurduğu çadır ve konteyner kentlerde kaldığını belirterek, şu açıklamaları yapmıştır: "... Eğitim olarak, okul çağındaki tüm çocuklar şu anda sınıflarında eğitim görüyor. Sene kaybetmesin diye, onlara düzen kuruldu. Suriyeli öğretmenler var, Türkiye'den öğretmenler var. Suriye'de her hangi bir üniversitede öğrenci olanlar için üniversitemiz YÖK kanalıyla karar aldı. Onlar da ilgili bölümlere yerleştirildiler ve Türkiye'de eğitimlerini sürdürüyorlar. Binlerce kişi bunlar..."⁵⁴

Devlet yetkilerinin sürecin ilk zamanlarından itibaren kamplardaki çocuklarının tamamının okula devam ettiği yönünde ifadelerde buldukları, ancak AFAD'ın BM ile birlikte yaptığı ankette kamplarda okula devam etme oranının %83 olduğu ortaya çıkmıştır.

⁵¹ AFAD Web Sitesi, Başbakanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan Öncüpinar Konteyner Kentinin Ziyaret Etti, 06 Mayıs 2012 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=121>, Erişim Tarihi: 02 Kasım 2013.

⁵² AFAD Web Sitesi, Başbakanımız Recep Tayyip ERDOĞAN ve Başbakan Yardımcımız Beşir ATALAY Akçakale Süleymanşah Çadırkentinde İncelemelerde Bulundu, 30 Aralık 2012 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=1010>, Erişim Tarihi: 02 Kasım 2012.

⁵³ AFAD Web Sitesi, Başbakan Yardımcımız Beşir Atalay, Adalet Bakanımız Sadullah Ergin, Başkanımız Dr.Fuat Oktay ve Hatay Valisi Celalettin Lekeşiz ile Basın Toplantısı Düzenledi, 20 Ekim 2012 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=629>, Erişim Tarihi: 02 Kasım 2013.

⁵⁴ AFAD Web Sitesi, Suriye İçin Bir Ekmek Bir Battaniye Kampanyası, 27 Aralık 2012, tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=1009>, Erişim Tarihi: 02 Kasım 2013.

1.2.3. AFAD'a Ait Belge ve Açıklamalar

AFAD'ın resmi internet sitesinde görev tanımlaması olarak: Suriye'de başlayan iç karışıklıklar nedeniyle ülkemize gelen Suriye vatandaşları için kurulan konteynerkent ve çadırkentlerde tüm koordinasyonun AFAD tarafından sağlandığı belirtilmektedir. Kampların dışında çeşitli illerde bulunan Suriye vatandaşlarının ihtiyaçlarının da yine AFAD'ın koordinasyonunda sağlandığı ifade edilmektedir.⁵⁵ Bu açıklamada da belirtildiği üzere Türkiye'ye sığınan Suriyelilerle ilgili eğitim dâhil her türlü koordinasyondan sorumlu olan AFAD'a ait "afad.gov.tr" sitesi, konumuzla ilgili gelişmelerin en düzenli takip edilebildiği kaynaktır.

1.2.3.1. AFAD'ın Duyuru ve Açıklamalarında Suriyelilerin Eğitimi: AFAD'ın 16 Ağustos 2011⁵⁶ ve 30 Ekim 2011⁵⁷ tarihlerindeki basın duyurusunda Türkiye'ye sığınan Suriyelilere yönelik hizmetler arasında eğitim hizmetlerinin de aksamadan devam ettiği kamuoyuna ilan edilmektedir. Ancak her iki tarihte de Türkiye'ye sığınanların yarısından fazlasının Suriye'ye geri döndüğü göze çarpmaktadır. Sığınma Sürecinin ilk zamanlarında, Suriye'deki olaylar kısa sürede durulacak ve sığınmacılar ülkelerine geri dönecekler, beklentisinin olaylar devam ettiği halde sığınmacıların ülkelerine dönmesi şeklinde tezahür ettiği anlaşılmaktadır. 30 Ekim 2011 tarihli basın duyurusunda Türkiye'de eğitim gören Suriye vatandaşlarıyla ilgili ilk rakamlarda şu şekilde verilmiştir: "Hatay'daki çadırkentlerde oluşturulan 67 sınıf ve 127 şubede okul çağındaki toplam 2.448 Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşına okul öncesi, ilk ve ortaöğretim eğitimi verilmeye devam edilmektedir".

Bu tarihten sonrada çeşitli vesilelerle AFAD tarafından yapılan açıklama ve duyurularda kamplardaki diğer hizmetlerle birlikte eğitim hizmetinin de aksamadan yürütüldüğüne dair ifadeler yer almaya devam etmekte, zaman zaman öğrenci, öğretmen, okul ve derslikler hakkında rakamlar verilmektedir. Sığınma sürecinin uzaması ve Suriyelilerin yakın zamanda geri dönme ihtimalinin azalması üzerine 2013 yılından itibaren AFAD'ın gündeminde de eğitim konusunun ağırlık kazanmaya başladığı görülmektedir.

1.2.3.2. AFAD ile UNICEF'in Ortak Çalışmaları: BM Ankara Ofisi'nde 26 Şubat 2013'te Dr. Fuat Oktay başkanlığındaki AFAD heyetiyle BM içerisindeki konuyla ilgili organizasyonların temsilcilerinin geniş katılımı ile bir görüşme gerçekleşmiştir. Bu görüşmede, UNICEF ile birlikte bütün okul çağı yaş grubunu kapsayan kamp dâhilindeki çocukların eğitim ve sosyal aktivitelerini ele alan büyük çaplı bir projenin hayata geçirilmesinin gerekliliği üzerinde durulduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda barınma merkezleri dışında bulunan Suriyeli çocuk ve gençlerin eğitimine de önem

⁵⁵ AFAD Web Sitesi, Suriyeli Sığınmacılar hakkında bilgiler, 04 Ekim 2013 tarihli açıklama, <https://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=747>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2013

⁵⁶ AFAD Web Sitesi, Ülkemizde Bulunan Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarına Yönelik Yardımlarımız Kesintisiz Devam Ediyor, 16 Ağustos 2011 tarihli basın açıklaması, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=12&IcerikID=198>, Erişim Tarihi: 02 Kasım 2013.

⁵⁷ AFAD Web Sitesi, Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarına Yönelik Yardımlarımız Kesintisiz Devam Ediyor, 30 Ekim 2011 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=12&IcerikID=285>, Erişim Tarihi: 02 Kasım 2013.

verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁵⁸ Araştırma kapsamında kamp dışındaki Suriyelilerin eğitimine yönelik ilk önemli vurguya bu açıklamada rastlanmaktadır.

1.2.3.3. Kampların Dışındaki Sığınmacılarla İlgili Bilgi ve Gelişmeler: AFAD Başkanı Oktay; 04 Mart 2013'te yaptığı açıklamada kamplarda 185 bin, kampların dışında 150 bin civarında Suriyelinin bulunduğunu belirtmiştir. Oktay; "... kamplarla ilgili ciddi bir problemimiz yok. Oradaki hizmetlerimiz oldukça iyi devam ediyor.... Kampların dışında da daha sağlıklı bir sistem kurmak için çalışmalar yürütüyoruz. Orada da bilişim altyapısını yoğun olarak kullanmak istiyoruz...." demiştir. Kamplarda verilen eğitim ve öğrenci sayıları hakkında bilgi veren Oktay, benzer bir sistemi kamp dışında da kurmaya çalıştıklarını, orada da MEB kontrolünde okulların olacağını ifade etmiştir.⁵⁹

Oktay 06 Mart 2013'te de yaptığı açıklamada ise; kampların dışındaki sayının oldukça yükselmeye başladığını, ciddi bir yardım sistemi oluşturmak için çalışmalar yürüttüklerini ifade etmiştir.⁶⁰ 11 Mart 2013 tarihinde ise AFAD ile BMMYK arasında Türkiye'deki kampların dışındaki Suriye vatandaşlarına hizmet verilmesine yönelik seyyar koordinasyon merkezleri kurulmasına ilişkin protokol imzalandığı belirtmiştir. Kurulacak sistemle güçlü bir bilişim altyapısının geliştirileceği, bu sistemle kimin yardıma ihtiyacı olduğunun, ailelerde kaç çocuk bulunduğunun, bunların eğitime ihtiyaç duyup duymadıklarının görüleceğini ifade edilmiştir.⁶¹ Söz konusu sistemin uygulanması durumunda, eğitim alanında en büyük aksaklığın yaşandığı kamp dışındaki Suriyelilerin eğitim sorununun çözümü ile ilgili önemli kazanımlar sağlanabilecektir.

1.2.3.4. Kamp Dışındakilere "Kamplara Gelin" Çağrısı: AFAD Başkan'ı Oktay 07 Aralık 2013'te yaptığı açıklamada; kamplarda diğer hizmetlerin yanı sıra eğitim hizmetlerinin de sunulduğuna ve kamplardaki şartların diğer ülkelerdeki kamplardan ve de BM'nin verdiği hizmetten ileri olduğuna dikkat çekmiştir. Oktay, "... Park, bahçe ve sokaklardaki Suriyeliler için kamplarımızda 40 bin kişilik rezerv alan ayırdık.... Dışarıda kalanları ısrarla kamplarımıza davet ediyoruz...." demiştir.⁶² AFAD'ın bu çağrısı üzerine kampların dışındaki 10 bine yakın Suriyelinin 2013 Aralık sonu itibarıyla kamplara geldiği belirtilmiştir.⁶³ Sığınma sürecinin başında dönemin Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer'in açıklamalarında yer bulan Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de

⁵⁸ AFAD Web Sitesi, Başkanlığımızın BM Ankara Ofisi Ziyareti, 27 Şubat 2013 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=1066> Erişim Tarihi: 08 Kasım 2013.

⁵⁹ Yazete.com haber sitesi "Ülkemizde 300 bin Suriyeli misafirimiz var", 04 Mart 2013 tarihli haber, <http://www.yazete.com/haber-yazdir-568534.html> 2/2, Erişim Tarihi: 25 Kasım 2013.

⁶⁰ AFAD Web Sitesi, Haberler, Başkanlığımızda Suriye Konulu Basın Toplantısı, 06 Mart 2013 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=1076>, Erişim Tarihi: 25 Kasım 2013.

⁶¹ AFAD Web Sitesi, Türkiye ve BM arasında Suriyeli sığınmacılara ilişkin protokol, 11 Mart 2013 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=12&IcerikID=1078>, Erişim Tarihi: 25 Kasım 2013.

⁶² TIMETURK Haber Sitesi, Dışarıda kalan Suriyelilere kamplara gelin çağrısı, 07 Aralık 2013 tarihli haber, <http://www.timeturk.com/tr/2013/12/07/disarida-kalan-suriyelilere-kamplara-gelin-cagrisi.html>, Erişim Tarihi: 16 Aralık 2013.

⁶³ AFAD Web Sitesi, Suriye insani yardım koordinasyon toplantısı, 31 Aralık 2013 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?IcerikID=2672&ID=5>, Erişim Tarihi: 31 Aralık 2013.

kalmalarını pekiştirecek bir tavırdan da uzak durulmasına benzer bir üslubun, gelişen süreçte kampların dışında kalmayı pekiştirecek eğitim ve benzeri yardımlardan uzak durulması üslubuna dönüştüğü görülmektedir.

1.2.3.5. Türkiye'deki Suriyelilerin Son Sayıları: AFAD tarafından 30 Aralık 2013'te yapılan basın duyurusu, 2013 yılına ait Türkiye'deki Suriyelilerin son sayıları ve eğitim durumlarıyla ilgili rakamları ihtiva etmektedir. Buna göre; Suriye'den gelenler için kurulan 15 çadırkent, 1 geçici kabul merkezi ve 6 adet konteynerkentte 210.358, kampların dışında çeşitli illerde ise yaklaşık 450 bin Suriye vatandaşı bulunmaktadır.⁶⁴ 16 Aralık 2013 tarihindeki açıklamada ise kamplarda yürütülen eğitim hizmetleri kapsamında yaklaşık 50 bin Suriyeli çocuk ve gence; 693 derslikte kreş, ilköğretim ve lise düzeyinde 377'si Türk, 1.546'sı Arap olmak üzere toplam 1.923 öğretmen tarafından eğitim verilmekte olduğu ifade edilmektedir. Barınma merkezlerinde insani ihtiyaçların dışında Suriyeli misafirlerin sosyal ihtiyaçlarına yönelik eğitim ve mesleki kurs faaliyetlerinin de yürütülmekte olduğu, yetişkinlere yönelik açılan 139 adet mesleki eğitim kursunda bugüne kadar 27 bini aşkın kursiyerin eğitim gördüğü belirtilmektedir.⁶⁵

1.2.3.6. AFAD'ın 2014 Planı: AFAD Başkanı Fuat Oktay, 2014 yılı sonu itibarıyla Türkiye'ye yaklaşık 1.4 milyon mültecinin beklendiğini, bunun AFAD olarak da, Türkiye olarak da, ilgili kurum ve kuruluşlar olarak da kendilerine çok ciddi yükler getireceğini söylemiştir. Kampların dışında kamplarda olan misafirlerin neredeyse iki katından fazla Suriyelinin bulunduğunu belirten Oktay şunları ifade etmiştir:

... İlk etapta daha çok sınır illerimizde olan bu barınma yoğunlaşma olayının artık daha içerideki şehirlerimize doğru geldiğini ... biliyoruz.... Kampların dışına çıktığımızda problemlerimiz var.... Amacımız yine kampların dışında kalan Suriyeliler içerisinde de çocukların, yeni bir jenerasyonun kaybolmasını önleyecek faaliyetlerin yoğunlaştırılmasıyla alakalı, eğitim tesislerinin, eğitim kapasitesinin oluşturulmasını sağlamak..."⁶⁶

AFAD başkanının açıklamalarından yola çıkarak bu zamana kadar üzerinde fazla politika geliştirilmeyen, zaman zaman yok sayıldığı ifade edilen kamp dışındaki Suriyelilerin eğitim sorunlarına da öncelik verileceği, bu konuda yeni kararlar alınıp uygulamalara gidileceği öngörülebilir.

1.2.4. T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)'nin Burs İlanı

YTB'nin 12 Ekim 2013'teki burs ilanı, içerik olarak, üniversite eğitimiyle ilgili, Suriyelilerin ihtiyaç ve taleplerine en uygun niteliktedir. Söz konusu ilanda "Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Bursu Başvuruları" başlığı altındaki bursun; Suriye'de

⁶⁴ AFAD Web Sitesi, Basın Odası, 30 Aralık 2013 tarihli basın duyurusu <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?IcerikID=2668&ID=12>, Erişim Tarihi: 31 Aralık 2013.

⁶⁵ AFAD Web Sitesi, AFAD ve BM'den 6. Müdahale Planı, 16 Aralık 2013 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=1651>, Erişim Tarihi: 19 Aralık 2013.

⁶⁶ Haber3 Haber Sitesi, Suriyeli Misafirler İçin "6.Bölgesel Müdahale Planı", 16 Aralık 2013 tarihli haber, http://www.haber3.com/suriyeli-misafirler-icin-6-bolgesel-mudahale-2014-planı-haberı_2372327h.htm, Erişim Tarihi: 19 Aralık 2013.

yaşanan olaylar sebebi ile ülkemizde bulunan, lise diplomasına sahip ve Türkiye’de lisans eğitimi almak isteyen öğrencilere verileceği belirtilmektedir. Bu bursun, adaylara belirlenen üniversitelerde eğitim imkânı, devlet yurtlarında barınma ve aylık burs ödenmesini kapsadığı ifade edilmektedir.⁶⁷ Suriye’de üniversiteye başlayan öğrencilere, Türkiye’deki üniversitelere yatay geçiş imkânı sağlayan 9 Ekim 2013 tarihli kararın⁶⁸ üç gün sonrasında ilan edilen bu burs, Türkiye’de üniversiteye başlamamış olan Suriyeli öğrencileri kapsamaktadır. Bu çalışmaların üniversite eğitimi ile ilgili de Suriyelilerin her türlü ihtiyaç ve taleplerinin Türkiye tarafından yerine getirilme gayretinin bir göstergesi olduğu söylenebilir. İlgili kurum yetkililerince 460 kişiye verileceği ifade edilen bursun kapsamının genişletilmesi durumunda Suriyelilerin en önemli eğitim sorunlarından biri çözüme kavuşacaktır.

Burs hakkı kazanan Suriyeli öğrencilerin gideceği üniversitelerin ve kalacakları yurtların belirlenmesine yönelik olarak YÖK ve YURTKUR ile koordinasyon sağlandığı belirtilmiştir.⁶⁹

1.3. YÖK ve Üniversitelere Ait Belge ve Açıklamalar

Eylül 2012’den itibaren YÖK’ün Suriyelilerin yükseköğretimle ilgili taleplerini karşılamak için kararlar almaya başladığı, Eylül 2013 yılından itibaren de YÖK’le birlikte üniversitelerin konu ile ilgili belge⁷⁰ ve açıklamalarında⁷¹ artış olduğu görülmektedir.

1.3.1. YÖK’ten Suriyeli Üniversite Öğrencilerine Özel Ders Alma İmkânı: 03 Eylül 2012 tarihinde YÖK Genel Sekreteri Süleyman Necati Akçeşme imzasıyla, Suriye sınırındaki illerde bulunan yedi üniversitenin rektörlüklerine özel öğrenci konulu yazı gönderilmiştir. Bu genelgede Türkiye’ye sığınan Suriyeli mültecilere, Dışişleri ve MEB’in yazıları doğrultusunda, 2012-2013 yılına mahsus olmak üzere, yedi üniversitede, özel öğrenci olarak ders alabilme hakkı tanındığı ifade edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin durumlarını belirten belgelerinin olması halinde bu belgelerin inceleneceği, belgelerinin olmaması halinde ise sadece açıklamalarının dikkate alınarak özel öğrenci statüsünde kayıtlarının yapılacağı belirtilmiştir.⁷²

⁶⁷ T.C.Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı Web Sitesi, Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Bursu Başvuruları Duyurusu, <http://www.ytb.gov.tr/tr/duyurular/315-suriye-vatandaslarina-yonelik-egitim-bursu-basvurulari>, Erişim Tarihi: 02 Aralık 2013.

⁶⁸ YÖK Web Sitesi, Suriye ve Mısır Ülkelerinden Yurdumuzda Bulunan Yükseköğretim Kurumlarına Yatay Geçiş, 09 Ekim 2013 tarihli duyuru, http://www.yok.gov.tr/web/guest/anasayfa//asset_publisher/64ZMbZPZIS14/content/id/2715758, Erişim Tarihi: 17 Ekim 2013.

⁶⁹ İNTERNETHABER Haber Sitesi, Suriyeli Mültecilere Sınavsız Üniversite, 25 Ekim 2013, tarihli haber, <http://www.internethaber.com/suriyeli-multecilere-sinavsiz-universite-599178h.htm>, Erişim Tarihi: 29 Kasım 2013.

⁷⁰ Marmara Üniversitesi Web Sitesi, Suriye ve Mısır’daki Üniversitelerden Yurt Dışı Kurumlar Arası Yatay Geçiş Duyurusu, <http://oidb.marmara.edu.tr/notice/suriye-ve-misirdaki-universitelerden-yurt-disi-kurumlar-arasi-yatay-gecis-siddet-olaylari-ve-insani-kriz-nedeniyle>, Erişim Tarihi 16 Aralık 2013.

⁷¹ Cihan Beta Haber Sitesi, Akademisyenlere Suriye için duyarlılık çağrısı, 26 Mayıs 2013 tarihli haber, <http://www.cihan.com.tr/news/Akademisyenlere-Suriye-icin-duyarlilik-cagrisi-CHMTA2OTk0NS8x>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2013.

⁷² 750 Suriyeli Sınavsız Üniversiteli Olacak, a.g.haber.

Türkiye'ye gelen Suriyelilerin çoğunluğunun Suriye'deki mevcut yönetimle çatışma içinde ya da ona ters düşmüş kişiler olduğu düşünüldüğünde resmi belge almanın zorluğu ortadadır. Bu gerçekten hareketle, izlediği politika doğrultusunda Türkiye'nin bu ve benzeri kararlarla Suriyeliler için mümkün olan her türlü kolaylığı göstermeye çalıştığı görülmektedir.

1.3.2. YÖK'ün Aldığı Suriyeli Üniversite Öğrencilerine Özel Ders Kararına Getirilen Eleştiriler: YÖK'ün Dışişleri ve MEB'in yazısı üzerine aldığı özel öğrenci kararı önemli tartışmalara konu olmuştur. Genelge ile ilgili TBMM'de milletvekilleri tarafından Başbakan, Milli Eğitim ve Dışişleri Bakanlarının cevaplaması talebiyle soru önergeleri verilmiştir. Soru önergelerinde; Türkiye'de özel öğrencileri kabul koşullarının kanunla üniversite senatolarına bırakıldığı, Suriyeli öğrencilerle ilgili bu kararın Anayasa'nın 130' uncu maddesinde düzenlenen üniversitelerin özerkliğini yok saydığı, dolayısıyla Anayasadaki eşitlik ilkesine aykırı bir durum doğurduğu belirtilmiş ve şu sorular yöneltilmiştir:

“[Türkiye'ye sığınan Suriye vatandaşları] ... yaş sınırı belirtile[den], üniversiteye beyanla kayıt olacaksa bu durum Türk vatandaşlarına haksızlık değil midir? ... beyan veren her Suriyeli sığınmacının ... bu 7 üniversitemize kayıt olabilmesine imkan tanınarak sığınmacılık statüsüne aşırı iltimas geçilmiş olmuyor mu? [Benzer durumda bulunan] ülkemizdeki diğer sığınmacıların da bu haktan yararlandırılması düşünülmüyor mu? ⁷³

... [Suriye vatandaşlarının eğitim durumlarının tespiti] nasıl ve hangi yöntemle yapılmıştır? ... ülkemizde her yıl milyonlarca öğrenci üniversitelere girebilmek için büyük bir mücadele vermekte [iken], kendi vatandaşımıza tanımadığınız bu hakkı Suriyeli vatandaşlara sağlama gerekçeniz nedir? ... Türk öğrencilerin yurt ve burs sorunları çözülmemiş[ken] ... Suriyeli öğrencilere yurt ve burs imkânı sağlanacak mıdır? ... Üniversitelere alınacak öğrencilerden El Kaide ve Özgür Suriye Ordusu militanları ... [ve] mevcut Esat yönetiminin destekleyenler var mıdır? ... Bu kişilerin Türk öğrencilerle yaşayacağı uyum sorunları ile ilgili olarak bir çalışma yapılmış mıdır? ⁷⁴

YÖK'ün Suriyeli mültecilere Türkiye deki üniversitelerde “özel öğrenci” olarak devam edebilme hakkı verme yetkisi var mıdır? ... Yaklaşık 1 milyon 130 bin öğrencinin üniversiteyi kazanamadığı ülkemizde ... Suriyeli mültecilere böyle bir hakkın tanınması hakkaniyetle bağdaşmakta mıdır? ⁷⁵

Konu ile ilgili farklı soruları içeren önergelere, ilgili bakanlar tarafından aynı ifadelerle cevap verildiği görülmektedir. ⁷⁶ Cevap metninde; Yükseköğretim Genel

⁷³ TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan Suriyeli mültecilere özel öğrencilik statüsüne ilişkin 03 Ekim 2012 tarihli soru önergesi, (Esas Numarası: 11026), Önergenin sahibi: CHP İzmir Mv.Hülya Güven, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-11026s.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.

⁷⁴ TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan Suriyeli sığınmacılara özel öğrenci statüsüne ilişkin 02 Ekim 2012 tarihli soru önergesi, (Esas Numarası: 7/11029), Önergenin Sahibi: CHP İzmir Mv. Erdal Aksünger, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-11029s.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.

⁷⁵ TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan Suriyeli öğrencilere özel öğrenci olmaya ilişkin 25 Eylül 2012 tarihli soru önergesi, (Esas Numarası: 7/10954), Önergenin sahibi: CHP Tekirdağ Mv.Candan YÜCEER, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-10954s.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.

⁷⁶ TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan Suriyeli öğrencilerle ilişkin soru önergesine verilen 24 Şubat 2013 tarihli cevap, (Esas Numarası: 7/12041), Önergenin Sahibi: CHP Uşak Mv. Dilek Akagün

Kurulu tarafından, Suriye’de son dönemde tırmanışa geçen şiddet olayları ve derinleşmekte olan insani krize paralel olarak ülkemize sığınan Suriye vatandaşlarına uygun görülecek bir statüde üniversitelerde ders alma imkânı tanınmasının yararlı olacağına ilişkin Dışişleri ve MEB’in yazılarının incelenmesi ve Suriye’deki durum ve gelişmeler dikkate alınarak 2012-2013 eğitim öğretim yılına mahsus olmak üzere söz konusu kararın alındığı belirtilmektedir.⁷⁷

Beyanla özel öğrencilik statüsü konusunda TBMM Başkanlığına verilen önergelerdeki sorulardan bir tanesi; “dünyada, sığınmacı statüsünde olanların, gittikleri ülkelerde sadece açıklama ile üniversitelerde öğrenim görebildiği başka bir ülke var mıdır?” sorusudur.⁷⁸ Bakanlık yazılarının da ifade edilen, Suriye’de tırmanışa geçen şiddet olayları ve derinleşmekte olan insani kriz dolayısıyla, Türkiye’nin komşu ülke vatandaşlarına benzeri az görülebilecek bir kararla büyük yardımda bulunduğu görülmektedir. Türkiye ile doğrudan ilgili olan komşu ülkedeki krizin çok büyük trajedileri barındırması, Türkiye’nin ülkesine sığınanlara eğitim verme sorumluluğunun bulunması, verilecek olan eğitimin kısa ve uzun vadede Türkiye için büyük faydalar doğuracağı, komşu ülkedeki bu durumun Türkiye’yi olağan üstü karar ve yardımlara zorlaması ve benzeri pek çok neden alınan kararlar için gerekçe olarak gösterilebilir. Ancak ilgili bakanlar tarafından verilen cevaplarda ilgilileri ve kamuoyunu ikna edebilecek gerekçeler üzerinde durulmadığı görülmektedir. Yazılı medyada konu ile ilgili karar ve uygulamalara olumsuz yaklaşan haber ve köşe yazıları, bunlara yapılan okuyucu yorumları, atılan twittler ve benzeri incelendiğinde alınan kararların açıklanması ve toplumun ikna edilmesi konusunda önemli çalışmalar yapılması gerektiği ortadadır. Özellikle AFAD tarafından yapılan basın duyurularında eğitim de dâhil olmak üzere Türkiye’nin Suriyelilerle ilgili yaptığı yardım faaliyetlerinin uluslararası alan da büyük takdir topladığı ve örnek gösterildiği görülmektedir.⁷⁹ Benzer bir tavrın Türkiye içinde de oluşması sürecin sürdürülebilirliği için hayati önem taşımaktadır. Bu açıdan medyada da geniş yer bulan ve milletvekillerinin soru önergelerinde ifade edilen istifhamlarla ilgili çalışmaların ve kamuoyuna açıklamaların yapılması yerinde olacaktır.

1.3.3. YÖK’ün Suriyelilerden Öğrenim Ücretinin Kaldırıldığı Duyurusu:⁸⁰ YÖK Başkan Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya imzasıyla yayımlanan 04 Eylül 2013 tarihindeki “Bakanlar Kurulu Kararı’nın 4’üncü Maddesi konulu”, 57802651/1008 sayılı

Yılmaz, Süresi Geçtikten Sonra Gelen Cevap, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-12041sgc.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.

⁷⁷ TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan Suriye’den gelen öğrencilere özel öğrenci statüsünün ilişkin soru önergesine verilen 21 Ocak 2013 tarihli cevap, (Esas Numarası: 7/11342), Önergenin Sahibi: MHP Ankara Mv.Zuhal TOPÇU, Süresi Geçtikten Sonra Gelen Cevap, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-11342sgc.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.

⁷⁸ TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına Sunulan Suriyeli sığınmacılara özel öğrenci statüsüne ilişkin soru önergesine verilen 18 Ekim 2012 tarihli cevap, (Esas Numarası: 7/12041), Önergenin Sahibi: CHP İzmir Mv. Dilek Akagün Yılmaz, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-12041s.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.

⁷⁹ Türkiye ve BM arasında Suriyeli sığınmacılara ilişkin protokol, 11 Mart 2013, a.g.haber.

⁸⁰ YÖK Web Sitesi, Suriye Arap Cumhuriyetinde yaşanan olayalar... öğrenim ücreti..., 04 Eylül 2013 tarihli duyurusu, <http://www.yok.gov.tr/documents/10279/34559/1008-4.9.13.pdf/f5d93bd3-015c-400c-bfcd-78611de00274?version=1.0>, Erişim Tarihi: 03 Ekim 2013.

genelgesinde; Suriye'deki olaylar nedeniyle ülkemizde misafir edilip yükseköğretim kurumlarına yerleştirilen Suriye vatandaşlarından birinci öğretim ve açık öğretim programlarında, program süreleri içerisinde öğrenimlerine devam edenler ve yeni kayıt yaptıranların öğrenim ücreti ödemeyecekleri açıklanmıştır.

1.3.4. “Suriye ve Mısır Ülkelerinden Yurdumuzda Bulunan Yükseköğretim Kurumlarına Yatay Geçiş Kararı”: Bu başlık altında 09 Ekim 2013 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısı kararında şu hususlar belirtilmektedir:⁸¹

2013-2014 eğitim öğretim döneminden önce Suriye ve Mısır'da ön lisans, lisans ve lisansüstü ... düzeyde eğitime başlayan Türk vatandaşı, bu ülkelerin vatandaşı ile bu ülkelerdeki yabancı uyruklu öğrencilerin ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarına yatay geçiş işlemlerinde;

1. Öğrencilerin yatay geçiş için gerekli tüm belgelere sahip olması durumunda birinci sınıfa ve son sınıf dahil yatay geçiş yapabilmelerine,
2. Öğrencilerin başvurduğu bölümün ilgili yılındaki ÖSYS kontenjanının %10 nu geçmemek üzere yatay geçiş başvurularının yükseköğretim kurumları tarafından değerlendirilmesine,
3. Yatay geçiş için istenen belgelere sahip olmayan öğrencilerin Gaziantep, Kilis 7 Aralık, Harran (Şanlıurfa), Mustafa Kemal (Hatay), Osmaniye Korkut Ata, Çukurova, Mersin Üniversitelerinde özel öğrenci olarak ders alabilmelerine, belgelerini sağlayanların yatay geçiş yapabilmelerine karar verilmiştir”.

YÖK Başkanı Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya bu kararlar ilgili; yurt dışındaki gelişmelere duyarlı olmadıklarını belirterek şu açıklamalarda bulunmuştur: “Özellikle Suriye ve Mısır'da yaşanan insanlık trajedileri dolayısıyla; savaş ortamında olan Mısır ve Suriye gibi ülkelerdeki öğrencilere olağanüstü koşulları dikkate alarak Türk üniversitelerinde eğitim ve öğrenimlerine devam edebilme imkânını sağlayacağız. Tabii ki gerekli puan ve belgeleri olduğu takdirde ...” YÖK Başkanı bazı ülkelerin kendilerine gelip Suriye ve Mısır'da mağdur olan öğrencileri Türkiye'de okutmak istediklerini söylediğini, görüşmelerin devam ettiğini, çabaların önümüzdeki dönemde hızlanarak meyve vereceğini umduğunu söylemiştir.⁸² YÖK 09 Ekim 2013 tarihinde aldığı bu kararlar 03 Eylül 2012 tarihli yazısında belirttiği Suriyeli öğrencilerden belgeleri olmayanlara yönelik özel öğrenci olarak ders alabilme kararındaki 2012-2013 yılına mahsus olmak üzere sınırlamasını kaldırmış olmaktadır. Belgeleri olanlara ise yatay geçiş için başvuru hakkı getirilmiştir.

1.3.5. YÖK'ün 09 Ekim 2013 Tarihli Kararına Getirilen Eleştiriler: Bu genelgenin yükseköğrenimle ilgili Suriyelilerin en büyük isteklerinden biri olan Suriye'de üniversite eğitimine başlamış olanlarla ilgili taleplerin büyük oranda gerçekleşmesi anlamına geldiği ifade edilebilir. Ancak Suriyelilerin önemli sorunlarından birinin eksik belge olduğu göz önünde bulundurulduğunda birinci maddedeki gerekli tüm belgeler vurgusu yerine, durumunu ispatlayacak yeterli belge şeklinde bir ifadenin daha uygun

⁸¹ Suriye ve Mısır Ülkelerinden Yurdumuzda Bulunan Yükseköğretim Kurumlarına Yatay Geçiş, a.g.belge.

⁸² Sabah Gazetesi, YÖK'ten öğrencilere müjde!, 04 Ekim 2013 tarihli haber, <http://www.sabah.com.tr/Egitim/2013/10/04/yokten-ogrencilere-mujde>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2013.

olacağı değerlendirilebilir. Hükümet, Bakanlık ve YÖK'ün yardım sağlamaya yönelik önemli kararlarına rağmen, bazı üniversitelerin farklı tavır gösterdikleri, Suriyelilerin eğitimiyle ilgili araştırmalar kapsamında Türk ve Suriyeli akademisyenlerle 20 Haziran 2013'te yapılan görüşmede ifade edilmiştir. Görüşmeye katılan bir Türk akademisyenin ifadesine göre; Suriyeli akademisyenlerin Türkiye'de bir üniversiteye iş başvurusu sırasında evraklarıyla ilgili Suriye elçiliğinden ve Suriye makamlarından onay istenmiştir. Devamında üniversite tarafından Türk Dış İşleri bakanlığına başvurularak görüş sorulduğu, neticede çok açık olan bu konjonktürde Suriye'den onayın mümkün olamayacağı, bakanlığa yapılan bu başvurunun anlamsız olduğu, mevcut belgelerinin ilgili Suriyelinin durumunun doğruluğuna kanaat oluşturması halinde talebinin kabul edilmesi gerektiği cevabı alınmıştır.

03 Eylül 2012 tarihli genelgenin süre ve kapsamını genişleten bu kararlar ile ilgili İstanbul Milletvekili Dr. Celal Dinçer, 24 Ekim 2013 TBMM'ye gensoru önergesi vermiştir. Dinçer; YÖK'ün genelgesi doğrultusunda Suriye sınırındaki illerde bulunan yedi üniversitenin, sadece açıklamayla Suriyeli mültecileri "özel öğrenci" statüsünde kayıt etmelerine olanak verildiği, eğitimlerine dair belge bulunan Suriyeli öğrencilerin ise diğer üniversitelere yatay geçiş yapabildiğini belirtmiştir. Sonrasında da açıklamaya dayalı bu kayıt sisteminin hem eğitim sisteminde adaletsizliğe, hem de eğitimin kalitesinde düşüslere sebep olacağını ifade etmiş ve şu soruların Başbakan tarafından cevaplanması istemiştir: "Bu genelge doğrultusunda; Ülkemizde kaç Suriyeli öğrenci sadece beyana tabi olarak üniversiteye yerleştirilmiştir? ... bu öğrencilerin devlete maliyeti nedir? Bu maliyet bütçenin hangi kaleminden karşılanmaktadır?..." Dinçer, önergesinde ayrıca Suriyeli öğrencilerin burs, kredi ve yurt durumlarıyla ilgili sorular yöneltmiştir.

1.3.6. YÖK Başkanının Uluslararası Akademisyen İstihdamı Açıklaması: YÖK Başkanı Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya, 04 Ekim 2013'te Öğrenci Temini Çalıştay'ında uluslararası öğretim üyesi istihdamı konusuna değinmiştir. Çetinsaya, "... şu anda uluslararası öğretim üyesi temininde Türkiye'de yüzde 2 kotası var. Devlet üniversitelerimiz yüzde 2 kadar devlet kaynaklarıyla uluslararası akademisyen istihdam edebiliyorlar ve şu anda bu kotanın yarısı doluyor. Yani biraz da iş bizlere düşüyor" demiştir.⁸³

Suriyeli akademisyenler Haziran 2013 itibarıyla Türkiye'de 500 civarından Suriyeli akademisyenin boşta olduğunu ifade etmişlerdir.⁸⁴ YÖK başkanının açıkladığı bu kaynağın Suriyeli akademisyenler tarafından değerlendirilmesiyle önemli oranda bir istihdam sağlanabilecektir. Türkiye'deki Suriyelilerin mevcut imkânlardan ve kendileriyle ilgili gelişmelerden haberdar olmalarında ciddi sorunlar olduğu ortaya çıkmıştır. Bu ve benzeri durumlar sığınmacılarla ilgili önemli koordinasyon sorunu olduğunu ortaya koymaktadır. AFAD'ın altyapısını oluşturduğu ifade edilen bilişim sistemine⁸⁵ benzer bir uygulamanın bu konuları da kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması konusu değerlendirilmelidir.

⁸³ YÖK'ten öğrencilere müjdel, a.g.haber.

⁸⁴ Seydi, A.R., a.g.e. s.217-241.

⁸⁵ "Ülkemizde 300 bin Suriyeli misafirimiz var", a.g.haber.

2. Yazılı Haber Medyasında Çıkan Haberler

Sığınma sürecinin uzamasıyla ön plana çıkmaya başlayan Türkiye'deki Suriyelilerin eğitim sorunları konusunda, alınan kararlara ve yapılan uygulamalara paralel olarak, 2013 yılından itibaren, yazılı haber medyasında eğitimle ilgili sorunları ve gelişmeleri konu alan haberlerde önemli artış görülmektedir. Bu bağlamda özellikle 2013 Eylül ayından itibaren daha çok kamp dışındaki Suriyelilerin eğitimi konusunda yerel yönetimler, belediyeler ve derneklerin aktif olarak yer aldıklarına dair haberlere rastlanmaktadır. Medyada yer bulan bu çalışmalar, söz konusu tarihe kadar kaos durumunda olan kamp dışındaki Suriyelilerin eğitimi konusunda umutları canlandırma potansiyeline sahiptir. Araştırmanın bu bölümünde çalışma amacına uygun olarak yazılı medyada ulaşılabilirliği en fazla olan gelişmelerle ilgili haberlere, konularına göre gruplama yapılarak, yer verilmiştir. Yazılı haber medyasında yer alan bu haberlerin alınan kararlar ve yapılan uygulamalarla ilgili gelişmelerle birlikte, bunlara yönelik eleştirilere de yer verdiği, aynı zamanda ilgili kurum ve yetkililerin açıklayıcı ve tamamlayıcı bilgilerini de içerdiği görülmektedir.

2.1. Suriyelilere Tanınan Üniversite Eğitimiyle İlgili İmkânların Yazılı Haber

Medyasında Yer Alışı: TBMM'ye sunulan soru önergelerinde; yasalara, eşitlik ve adalet ilkelerine uygunluk, güvenlik ve benzeri konularda oluşturduğu endişelerle gündeme getirilen Suriyelilere sağlanan üniversite eğitim imkânlarının, yazılı haber medyasında da benzer şekilde gündeme geldiği görülmektedir. Üniversite eğitim konusunda sağlanan özel ders, sınavsız üniversite ve burs imkânlarıyla ilgili haberler bunların başında gelmektedir.

22 Eylül 2012 tarihinde Milliyet gazetesinin internet sitesinde yayımlanan "Suriyeli Mülteciye Üniversite Kapısı" başlıklı haberde YÖK'ün 03 Eylül 2012 tarihli "Özel Öğrenci" konulu kararına yer verilmiştir. Bu haberde Suriyeli öğrencilerin belgelerinin olmaması halinde sadece açıklamaları dikkate alınarak, özel öğrenci kayıtlarının yapılacağı vurgulanmıştır. Suriye'den gelen mültecilere, sadece beyanla üniversite eğitimi hakkı tanınmasına Gaziantep Milletvekili Mahmut Şeker'in "YÖK bir an önce aldığı bu yanlış kararı gözden geçirmelidir" diyerek tepki gösterdiği belirtilmiştir. Haberde milletvekilinin ifadeleri şu şekilde yer almıştır:

Suriye'den gelen ve kim olduğu belli olmayan bu kişilerin hiçbir para talep etmeden, belge istemeden sadece beyanla üniversitelerimize kayıt edilmeleri, üniversiteye girebilmek için dersanelere giden, emek ve para harcayan, bu uğurda psikolojileri bozulan öğrencilerimize ve ailelerine yapılan büyük bir haksızlıktır. Kaldı ki, bu insanlar öğrenci mi? Terörist mi? El Kaide militanı mı? PKK militanı mı? Sırf beyanla bu kişileri üniversitelerimize sokmak ne mantıklı ne de doğru bir yaklaşımdır...⁸⁶

YÖK'ün "Özel Öğrenci" kararına bu türden eleştirel yaklaşımın medyada sık yer aldığı görülmektedir. Yaşanan trajedi karşısında gösterilmesi gereken insani tavra ters olan bu yaklaşım, Türkiye'nin izlediği dış siyasete ve Suriye politikasına da uygun düşmemektedir. Türkiye izlediği politikalar doğrultusunda pek çok ülke gibi uzun

⁸⁶ Milliyet Gazetesi, Suriyeli mülteciye üniversite kapısı, 22 Eylül 2012 tarihli haber, <http://gundem.milliyet.com.tr/suriyeli-multeciye-universite-kapisi/gundem/gundemdetay/22.09.2012/1600266/default.htm>, Erişim Tarihi: 03 Aralık 2013.

yıllardır üniversitelerine yabancı öğrenci kabul etmektedir. Bu şartlar altında Suriyelilere öncelik ve kolaylıklar tanınması anlaşılabilir bir durumdur. Çoğunluğu ülkelerinden canını zor kurtarıp gelen ve çatışmalar nedeniyle herhangi bir resmi makamdan belge almalarının mümkün olmadığı anlaşılan sığınmacılardan belge talep edilmesi olayın gerçeklerine terstir. Gelecekteki komşuluk ilişkileri ve benzeri durumlar düşünüldüğünde Suriyelilere sağlanacak imkânlar Türkiye için de kazanımlar oluşturacağı gibi eğitilmeyen her çocuk Türkiye için de büyük sorunlara yol açabilecektir.

Bu doğrultuda Türkiye’de üniversite bursu konusunda Suriyelilere tanınan imkân Anadolu ajansı (AA) tarafından haber yapılmıştır. 01 Kasım 2013 tarihli haberde; Başbakan Erdoğan’ın talimatıyla YTB tarafından hazırlanan burs programı kapsamında 460 Suriyeliye Gaziantep, Yüzüncü Yıl ve Korkut Ata Üniversiteleri başta olmak üzere eğitim, devlet yurtlarında barınma ve aylık 300 TL burs ödemesi yapılacağı duyurulmuştur. Başvuruların sonucunda TÖMER’de Türkçe eğitimi alan 460 öğrencinin, üniversitelere doğrudan girişe hak kazandığı belirtilmiştir. YTB Başkanı Kemal Yurtnaç’ın şu açıklamaları bu karara karşı eleştirilere cevap mahiyetinde değerlendirilebilir: “... Onlar bizim misafirimiz. Ülkelerinde savaş var ama eğitimlerini burada bizim yaptırmanız gerekiyor. Savaş biterse de eğitimlerine devam edebilecekler. Eğitimi göz ardı etmemek lazım. O ülkeyi tekrar imar edecek insanlar eğitilmiş insanlar olmalı. O amaçla eğitimlerine önem veriyoruz.”⁸⁷

2.2. MEB’in Suriye Eğitimiyle İlgili Kararlarının Yazılı Haber Medyasında Yer

Alışı: MEB’in “Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” konulu genelgesinin yazılı medyada “Suriyeli Çocuklar İçin Seferberlik” vurgusuyla yer aldığı görülmektedir. Konu ile ilgili Vatan gazetesinde yer alan haberde, MEB’in Suriye’de Esad rejimi ile muhalifler arasında iki yıla yakın süredir devam eden savaştan kaçan binlerce ailenin çocuklarının eğitimi için seferberlik başlattığı ifade edilmektedir. Haberde “MEB Suriyeli çocuklar için yolladığı genelgede mülteciler için okullar açılmasını, ildeki norm fazlası öğretmenlerin görevlendirilmesini istedi.... Suriye vatandaşlarının Türkiye’de alacakları eğitime ilişkin bir dizi düzenleme yapıldı...”⁸⁸ denmekte ve genelgedeki diğer düzenlemelere yer verilmektedir. Suriyeli sığınmacıların eğitimiyle ilgili en kapsamlı belge olan bu genelgenin yazılı medyada çok az yer aldığı tespit edilmiştir. Aynı durumun MEB’in aldığı diğer kararlar içinde geçerli olduğu görülmektedir. Konu ile ilgili pek çok soruna ve soruya çözüm getirme potansiyeli bulunan MEB genelgelerinin medyada daha fazla yer bulması ve genelge ile getirilen imkânlardan Suriyelilerin ve Türk kamuoyunun daha fazla haberdar olması gereklidir.

2.3. Kamplardaki ve Kampların Dışındaki Eğitim Durumunun Yazılı Haber Medyasında Yer Alışı: Özellikle 2013 Eylül ayından itibaren Suriyelilerin kaldığı kamplarda eğitim döneminin başlaması ve yeni okulların açılmasıyla ilgili yazılı haber

⁸⁷ Anadolu Ajansı, Suriyeli öğrenciler Türkiye’de okula başlıyor, 01 Kasım 2013 tarihli haber, <http://www.aa.com.tr/tr/egitim/246720--suriyeli-ogrenciler-turkiyede-okula-basliyor>, Erişim Tarihi: 03 Aralık 2013.

⁸⁸ Vatan Gazetesi, Suriyeli Çocuklar İçin Seferberlik, 14 Ekim 2013 tarihli haber, <http://haber.gazetevatan.com/suriyeli-cocuklar-icin-seferberlik/576417/1/gundem>, 03 Ekim 2013.

medyasında pek çok habere rastlanmaktadır. Bu haberlerde kamplardaki eğitimle ilgili önemli bilgilere yer verildiği görülmektedir.⁸⁹ Kamplardaki Suriyeli öğrenci ve öğretmenlerle birlikte⁹⁰ Türk yetkililerin görüşlerinin de yansıtıldığına rastlanmaktadır.⁹¹ Bu görüşler, kamuoyunda zaman zaman endişe ve tepkilere neden olan Suriyeliler ve onlara tanınan imkânlarla ilgili aydınlatıcı bilgiler içermektedir.⁹² Ayrıca devlet yöneticilerinin ziyaretlerinin de yazılı medyanın gündemine geldiği tespit edilmiştir.⁹³

AA muhabirinin 06 Aralık 2013'te AFAD'a dayanarak verdiği detaylı haber, çalışma kapsamında kamplardaki Suriyelilerin eğitimiyle ilgili sayısal verileri barındıran son haberlerden biridir. Türkiye'de Kamplarda yaşayan Suriyelilerin sayısının 205.520'ye ulaştığı, halen 693 derslikte görev yapan çoğunluğunu Suriyelilerin oluşturduğu 1.923 öğretmenin bu misafirlerin çocuklarına eğitim verdiği, öğrencilerin; 5. 909'unun okul öncesi, 21.399'unun ilköğretim, 10.636'sının ortaokul, 7.356'sının ise lise eğitimi aldığı, ara sınıflarda telafi dersleri gören öğrencilerle birlikte bu rakamın 50 bin kişiyi bulduğu belirtilmektedir. Bundan başka bilgisayar, doküman, dikiş, kuaförlük gibi 100'den fazla branşta verilen mesleki kurslardan 27.221 kişinin eğitim aldığı, Türkiye'de üniversite hakkı elde eden 460 Suriyelinin ise önümüzdeki günlerde eğitimlerine başlayacakları duyurulmaktadır. Ayrıca öğrenci yoğunluğundan dolayı bazı kamplarda üç vardiyalı olarak eğitimin sürdürüldüğü ifade edilmiştir.

Başlangıçta gündemde çok az yer bulan kamp dışındaki eğitimin Şubat 2013'ten itibaren yetkililerin açıklamaları ve resmi belgelerde, Eylül 2013'ten itibaren başlayan yoğun faaliyetler doğrultusunda da yazılı haber medyasında yer almaya başladığı görülmektedir.⁹⁴ Bu haberlerde, Suriyelilerle ilgili asıl büyük sorunun kamp dışında yaşandığı ifade edilmekte, eğitim sorununun da diğer hayati ihtiyaçlarla birlikte öne çıktığı görülmektedir.⁹⁵ Konu ile ilgili yazılı medyada yer alan haberlerde okul açılışları, eğitimle ilgili problem, değerlendirme ve tartışmalar ve de alternatif çözüm örnekleri yer almaktadır. Sığınma sürecinin ilk iki yılında hazırlanan raporlarda yok sayıldığı söylenen kampların dışında kalan Suriyelilerin eğitimi sorununun çözümü için

⁸⁹ HABERLER.COM Haber Sitesi, Türkiye'de 50 bin Suriyeli Eğitim Görüyor, 06 Aralık 2013 tarihli haber, <http://www.haberler.com/turkiye-de-50-bin-suriyeli-egitim-goruyor-5393597-haber/>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.

⁹⁰ newsanadolu.com haber sitesi, Suriyeli çocukların eğitimi kesintisiz sürüyor, 09 Ekim 2013 tarihli haber, <http://www.newsanadolu.com/haber/586/suriyeli-cocuklarin-egitimi-kesintisiz-suruyor-haber.html>, Erişim Tarihi: 19 Aralık 2013.

⁹¹ HABERLER.COM Haber Sitesi, Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Dönemi Başladı, 25 Eylül 2013 tarihli haber, <http://www.haberler.com/suriyeli-siginmaci-cocuklarin-egitim-donemi-5106974-haber/>, Erişim Tarihi: 19 Ekim 2013.

⁹² ELDE DEMOKRASİ Haber Sitesi, Suriyelilerin Konaklama Tesislerinde Okul Açıldı, 08 Kasım 2013 tarihli haber, <http://www.eldedemokrasi.com/haber/egitim/suriyelilerin-konaklama-tesislerinde-okul-acildi/1977.html>, Erişim Tarihi: 28 Kasım 2013.

⁹³ Anadolu Ajansı, Gül'den Suriyelilerin kaldığı konaklama merkezine ziyaret, 05 Aralık 2013 tarihli haber, <http://www.aa.com.tr/tr/turkiye/259740--gulden-suriyelilerin-kaldigi-konaklama-merkezine-ziyaret>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.

⁹⁴ İhlas Haber Ajansı, Gaziantep'teki öğrenciler ders başı yaptı, 26 Eylül 2013 tarihli haber, <http://www.ihb.com.tr/gaziantep-teki-suriyeli-ogrenciler-ders-basi-yapti-kent-haberleri-301820>, Erişim Tarihi: 06 Aralık 2013.

⁹⁵ Doğan Haber Ajansı, Başakşehir'de Suriye Okulu Açıldı, 11 Ekim 2013 tarihli haber, http://www.dha.com.tr/basaksehirde-suriye-okulu-acildi_538032.html, Erişim Tarihi: 27 Kasım 2013.

söz konusu tarihten sonra şartların zorlandığı görülmektedir. Başta İstanbul olmak üzere kamp dışında kalanlar için 2012 yılından itibaren açılmaya başlayan okulların⁹⁶ 2013 yılında yeni eğitim dönemiyle hızlandığı görülmektedir. Yazılı medyada yer alan okul açılışlarıyla ilgili haberlerde, okul ve verilecek eğitim hakkında bilgilerle birlikte, eğitim faaliyeti içinde yer alan Suriyeli ve Türk yetkililerin konu ile ilgili duygu ve düşüncelerine dair önemli veriler de yer almaktadır.⁹⁷

Esenyurt Belediyesi'nin Suriye'den gelen mülteci ailelerin çocukları için Suriyeli Mülteci Öğrenciler Okulu'nu açtığı, Suriye müfredatına uygun olarak Saadetdere Kültür Merkezi'nde eğitim verecek olan okulun 13 derslikten oluşacağı, 42 eğitimcinin görev alacağı okuldan toplam 620 öğrencinin yararlanacağı medyada yer alan haberler arasındadır.⁹⁸ Bu okulla ilgili Milletvekili Umut ORAN tarafından TBMM'ye verilen soru önergesinde; İstanbul Esenyurt Belediyesi'nin ilçe milli eğitim müdürlüğünün bilgisi ve onayı olmadan 600 Suriyeli öğrenciye eğitim verdiğinin doğru olup olmadığı, burada ne eğitiminin verildiği, bu durumun mevzuata uygunluğu, bu şekilde Suriyelilere eğitim veren başka belediye olup olmadığı, bu eğitimler için kimden ne zaman izin alındığı ve benzeri soruları yöneltilmiştir.⁹⁹ MEB'in 26 Nisan 2013 ve 26 Eylül 2013 tarihli genelgelerinde önergedeki konulara cevap teşkil edecek hükümler bulunmaktadır. Bu genelgelerde izni olan diğer gönüllü kuruluşlarla birlikte, yerel yönetimlerinde Suriyelilerin eğitimine yönelik yaptığı çalışmalardan haberdar olduğu, bu çalışmaların valiliklerce denetlenmesi ve standartlara uygunluğu halinde gerekli kolaylıkların sağlanması istenmektedir.

2.4. Yazılı Haber Medyasında Yer Alan Kamp Dışı Eğitimle İlgili Değerlendirme ve Tartışmalar: Açılan sınırlı sayıdaki okulun ihtiyaçlara cevap vermediği, kangren haline gelen kamp dışı eğitim için yapılan çalışmalar konusunda Zaman gazetesinde yer alan haber önemli bilgi ve değerlendirmeleri içermektedir. Haberde Türkçe bilmediği için hiçbir eğitim alamayan Suriyeliler için İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü'nün harekete geçtiği ve belediyelerle işbirliği yaparak Suriyeli ailelerin yoğun olarak kaldığı ilçelerde Arapça eğitim verecek okullar açma kararı aldığı ifade edilmiştir. Hiçbir Suriyeli çocuğu mağdur etmeyeceklerini ifade eden İstanbul Milli Eğitim Müdürü Muammer Yıldız'ın, "yaptığımız anlaşmaya göre belediyeler bize yer tahsis edecek. Gerekliğinde prefabrik okul kuracağız. Okulun her türlü materyal

⁹⁶ En Son Haber Haber Sitesi, Suriyeli çocuklara İstanbul'da okul açıldı, 05 Kasım 2012 tarihli haber, <http://www.ensonhaber.com/suriyeli-cocuklara-istanbulda-okul-acildi-2012-11-05.html>, Erişim Tarihi: 18 Ekim 2013.

⁹⁷ Hürriyet Gazetesi, Suriyeli çocuklar için Mardin'de Okul açıldı, 21 Ekim 2013 tarihli haber, <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/24951509.asp> Erişim Tarihi: 27 Kasım 2013.

⁹⁸ TIME/TURK Haber Sitesi, Esenyurt Suriye Okulu eğitime başlıyor, 19 Ekim 2013 tarihli haber, http://www.timeturk.com/tr/2013/10/19/esenyurt-suriye-okulu-egitime-basliyor.html#.UtPK7tj_upY, Erişim Tarihi: 06 Aralık 2013.

⁹⁹ TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan İstanbul Esenyurt Belediyesinin Suriyeli öğrencilere açtığı ifade edilen okula ilişkin 01.11.2013 tarihli soru önergesi (Esas Numarası: 7/33650), Önergenin Sahibi: CHP İstanbul Mv. Umut Oran, <http://www.tbmm.gov.tr/d24/7/7-33592s.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.

ihtiyacını da biz karşılayacağız” diye konuştuğu belirtilmiştir.¹⁰⁰ İstanbul gibi yoğun Suriyeli sığınmacının, dolayısıyla bunların eğitime ihtiyacı olan çok sayıda çocuklarının bulunduğu ilde, il milli eğitim müdürünün bu açıklama ve yaklaşımı büyük önem taşımaktadır.

Hatay'da Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) bayraklı yerin okul mu, yoksa rehabilitasyon merkezi mi? olduğu haberi, tartışmalı bir konu olarak yazılı haber medyasında yer almıştır. Bu habere göre Reyhanlı ilçe merkezinde çok sayıda Suriye okulu açıldığına dikkat çeken Hatay Milletvekili Mevlüt Dudu'nun, twitter hesabından, “Reyhanlı'da bir tabela! Bunun hesabını kim verecek! Bu ülkede ÖSO nasıl okul açar?” diye tepki gösterdiği ifade edilmektedir. Habere göre “Züheriye Okul Lisesi” adıyla açılan okulun Suudi Arabistan uyruklu bir işadamı tarafından finanse edildiğini ileri süren Dudu, konu ile ilgili TBMM'ye soru önergesi vermiştir. Hatay Millî Eğitim Müdürünün bu okuldaki haberlerinin olmadığını söylediği, Hatay Valiliğinin ise, yaptığı inceleme sonucunda; söz konusu yerin Suriyeli sığınmacılara danışmanlık ve rehabilitasyon hizmeti verilen sosyal bir merkez olduğu açıklamasını yaptığı belirtilmiştir.¹⁰¹ Hatay gibi konu ile ilgili tartışmaların merkezinde olan yerlerde, MEB'in genelgelerinde valiliklerce yapılması talimatı verilen denetim ve kontrollerin önemi bu tartışmada da görülmektedir.

2.5. Yazılı Haber Medyasında Yer Alan Alternatif Çözüm Örnekleri:

İslahiye'deki Suriyelilerin kendi imkânlarıyla okul açmaları,¹⁰² Gaziantep'te yaz tatilinde boşalan sınıflarda Suriyeli öğrencilerin aksayan eğitimlerini telafi etmeye çalışmaları,¹⁰³ Şanlıurfa'da il müftülüğünün 10 derslik oluşturarak Suriyeli çocukların eğitimlerine sağladığı katkı,¹⁰⁴ Türk ve Suriyeliler için örnek faaliyetler olarak gösterilebilir. AFAD'ın 02 Ekim 2013'te açıkladığı kamp dışındaki Suriyeli çocukların okula devam etme oranının %14 olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu türden alternatif çözümlere olan ihtiyacın çok yüksek olduğu ortadadır. Sayı ve süre olarak belirsizlik içinde olan süreçte daha iyi imkânlar ortaya konuluncaya kadar bu tür çalışmaların artarak devam etmesi Suriyeli çocukların eğitimsiz kalmamaları için gerekli görülmektedir. Konu ile ilgili endişelere karşı MEB genelgelerinde ifade edilen denetimlerin aksamadan devam etmesi de önem arz etmektedir.

Ayrıca İzmir'de Muhammed Salih ve arkadaşlarının kurdukları dernek bünyesinde yaptıkları çalışmalar da alternatif çözüm örneği olarak üzerinde

¹⁰⁰ Zaman Gazetesi, Suriyeli çocuklara Arapça eğitimi pazartesi başlıyor, 3 Ekim 2013 tarihli haber http://www.zaman.com.tr/gundem_suriyeli-cocuklara-arapca-egitim-pazartesi-basliyor_2146124.html, Erişim Tarihi: 18 Ekim 2013.

¹⁰¹ Radikal Gazetesi, Hatay'da ÖSO bayraklı okul tartışması, 18 Eylül 2013 tarihli haber, http://www.radikal.com.tr/turkiye/hatayda_oso_bayrakli_okul_tartismasi-1151411, Erişim Tarihi: 13 Aralık 2013.

¹⁰² Gaziantep27 Gazetesi, Suriyeliler okul açtı, 14 Şubat 2013 tarihli haber, <http://gaziantep27.net/suriyeliler-okul-acti-haberi-460694.html>, Erişim Tarihi: 27 Kasım 2013.

¹⁰³ TRTTÜRK Web Sitesi, Yaz tatiliyle boşalan sınıfları Suriyeli çocuklar doldurdu, 22 Temmuz 2013 tarihli haber, <http://www.trtturk.com.tr/haber/yaz-tatiliyle-bosalan-siniflarda-suriyeli-cocuklar-egitim-goruyor.html>, Erişim Tarihi: 27 Kasım 2013.

¹⁰⁴ HABERFX Haber Sitesi, Müftülük Suriyeli Bin Öğrenciye Eğitim Verecek, 20 Aralık 2013 tarihli haber, <http://www.haberfx.net/muftuluk-suriyeli-bin-ogrenciye-egitim-verecek-haber-1274420/>, Erişim Tarihi: 25 Aralık 2013.

durulmalıdır. Suriye'deki iç savaştan kaçarak İzmir'e gelen ve sayıları 100 bini bulan sığınmacıların sorunlarını çözmek için kurulduğu ifade edilen "Suriyeli Mültecilerle Dayanışma Derneği"¹⁰⁵ ve bu derneğin faaliyetleriyle ilgili haberlerin Ağustos 2013'ten itibaren medyada yer almaya başladığı görülmektedir. Dernek üyelerinin eğitim konusundaki faaliyetleri ve kendi durum ve düşüncelerini ifade sadedinde yaptıkları açıklamalar yazılı medyada önemli yer bulmuştur. Dernek başkanı Muhammed Salih'in açıklamaları şu şekildedir: "Can derdine düşüp buraya gelen insanlarımıza İzmirli kucak açtı. Onlara minnettarız. Hiçbir Suriyelinin burada yerleşme niyeti yok. Ülkemizde çocuklarımızın ölmeyeceği bir ortam olduğu anda döneceğiz...."¹⁰⁶ Salih, Suriyeli sığınmacıların Türk vatandaşlığına geçirilerek Ak Parti'ye oy kullandırılacağı şeklinde iddialar olduğunun hatırlatılması üzerine de; böyle bir şeyi ilk defa duyduğunu, iddianın gerçek dışı olduğunu söylemiştir.¹⁰⁷

Türkiye'deki Suriyelilerin çok önemli bir koordinasyon sorununun bulunduğu, problemlerini belirgin bir şekilde ortaya koyamama, dile getirdikleri taleplere karşılık istenen liste ve bilgileri toplayamama gibi sorunlarının olduğu izlenimi, yapılan çalışmalarda, oluşmuştur.¹⁰⁸ Buna karşın İzmir'deki Suriyelilerin kendi aralarında kurdukları dernek bünyesindeki faaliyetlerle, olumsuz gelişmelerle karşılaşmalarına rağmen,¹⁰⁹ eğitim konusunda önemli mesafe aldıkları görülmektedir.¹¹⁰ Bir araya gelerek sorunların çözümüne yönelik organizeler oluşturma ve çözüm yolları aramanın, Türkiye'deki Suriyelilerin en büyük zorunluluklardan biri olduğu değerlendirilmesi yapılabilir.

Söz konusu dernek, eğitim sorunlarıyla ilgili gündemler belirleyip bunları değerlendirmek için Suriyelilere yönelik geniş katılımlı toplantılar düzenlemiştir. Aynı zamanda bunları kamuoyuyla paylaşım¹¹¹ ilgili makamlara ulaşarak Suriyelilerin sorunlarını çözmeye çalışmıştır. Bu çalışmaların Türkiye ve diğer ülkelerdeki Suriyeliler için örnek teşkil edebilecek mahiyette olduğu söylenebilir. Yerel alanda başlayan bu dernek faaliyetleri Suriyelilerin bulunduğu diğer illere de yaygınlaştırılıp ulusal ve uluslararası alanlara taşınabilir. Yöneticilerin, Suriyelilerin kuracağı dernek gibi organizelere destek olmaları durumunda, koordinasyon ve benzeri yaşanan sorunlara çözümler üretilmesine de katkı sağlanabilecektir.

¹⁰⁵ Sontv Web Sitesi, Suriyeli öğrencilere okul talebi, 21 Eylül 2013 tarihli haber, <http://www.son.tv/egitim/suriyeli-ogrencilere-okul-talebi/haber-204658>, Erişim Tarihi: 27 Kasım 2013.

¹⁰⁶ HABERLER.COM Haber Sitesi, Suriyeli Sığınmacılar Dernek Kurdu, 31 Ağustos 2013 tarihli haber, <http://www.haberler.com/suriyeli-siginmacilar-dernek-kurdu-5003123-haber/>, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2013.

¹⁰⁷ HABERLER.COM Haber Sitesi, İzmir'deki Suriyeliler Sorunlarına Çözüm Arıyor, 07 Eylül 2013 tarihli haber, <http://www.haberler.com/izmir-deki-suriyeliler-sorunlarına-cozum-ariyor-5031800-haber/>, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2013.

¹⁰⁸ Seydi, A. R., a.g.e., s.217-241

¹⁰⁹ Suriyeli öğrencilere okul talebi, a.g.haber.

¹¹⁰ starGÜNDEM Gazetesi, İzmir'deki Suriyeli çocuklara okul tahsis edildi, 16 Kasım 2013 tarihli haber, <http://www.stargundem.com/yasam/1362658-izmirdeki-suriyeli-cocuklara-okul-tahsis-edildi.html>, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2013.

¹¹¹ Milliyet blog haber sitesi, Suriyeliler İzmir'in suyunu içince seslerini demokratik yollarla duyuruyorlar, 25 Kasım 2013 tarihli haber, http://blog.milliyet.com.tr/Suriyeliler_Izmir_in_suyunu_icince_seslerini_Demokratik_yollarla_duyuruyorlar_/Blog/?BlogNo=437823, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2013.

2.6. Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılara Sağlanan Eğitim İmkânlarının BMMYK Raporunda Özetlenmesi: Başta AFAD olmak üzere ulusal kuruluşlar yayımladıkları duyuru ve raporlarda Türkiye'deki Suriyelilerin eğitim durumları hakkında bilgiler verirken, uluslararası kuruluşların raporları da yazılı haber medyasında yer almaktadır. BMMYK'nın Ekim 2013'te yayımladığı raporda, Türkiye'deki Suriyelilere sağlanan eğitim imkânlarıyla ilgili bilgiler şu şekilde özetlenmektedir:

Türkiye'nin güneydoğusundaki kamplarda kalan okul yaşındaki mültecilerin, Suriye'deki eğitim müfredatını uygulayan ve Arapça eğitim veren kamp okullarına erişimi bulunmaktadır. Her eğitim yılı sonunda, çocuklara okula devamlarını ve kampta okul yılını başarı ile tamamladıklarını gösteren bir belge verilir. Mülteci kampları dışında, ikamet izinleri olan okul yaşındaki Suriyeliler devlet okullarına kayıt yaptırabilirler. Kamp dışında kalan ve ikamet izni olmayanlar ise okullara misafir statüsünde resmi kayıtları olmadan devam edebilirler veya bazı bölgelerde yerel makamlar veya STK'lar tarafından desteklenen gönüllü Suriyeli öğretmenlerin çalıştığı gayri resmi okullara devam edebilirler.¹¹²

SONUÇ

Yayımlanan resmi belgeler ve kamu görevlilerinin açıklamaları doğrultusunda, 29 Nisan 2011'de başlayan sığınma sürecinde, Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılarla ilgili yaklaşım ve politikalarında önemli değişikliklerin meydana geldiği sonucuna varılmıştır. Türkiye'nin 2011-2012 yıllarında, Suriyeli sığınmacıların kısa sürede geri dönecekleri varsayımıyla söylem ve politika geliştirdiği görülmektedir. Ancak sürecin uzaması ve belirsizlik içerisine girmesi ve de sayının Türkiye'nin kabul edilebilir olarak açıkladığı rakamların çok üzerine çıkmasıyla daha kalıcı ve sürdürülebilir çözümler üretme yoluna gidilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda başlangıçta Suriyeli öğrencilerin diploma alacakları şekilde tasarlanmadığı ifade edilen eğitimin, sonradan mezuniyetleri belgelendirme konusunda çalışmalara dönüştüğü tespit edilmiştir. Başlangıçta kampların dışında kalan Suriyelilerle ilgili önemli bir çalışma yapılmazken, 2013 yılı itibarıyla bu konuda da önemli kararların alınıp faaliyetlerin başladığı görülmektedir. 2012 yılında Suriyelilerin üniversite eğitimine, bir yıl geçerli olan, özel öğrencilik statüsü ile geçici bir çözüm getirilirken, 2013 yılında bir yıllık sınırlandırma kaldırılıp belgesi olanlar için yatay geçiş imkânı da sağlanmıştır. Ayrıca 460 öğrenciye üniversite ile birlikte yurt ve burs imkânı da tanınmıştır.

Suriyelilere yönelik eğitim çalışmalarından sorumlu olan MEB'in kamplardaki ve kampların dışındaki eğitimi düzenlemek amacıyla 2013 yılında genelgeler yayımladığı, YÖK'ün de konu ile ilgili önemli kararlar aldığı tespit edilmiştir. Resmi sayıları 2013 yılı sonu itibarıyla 700 bin civarında olan Suriyeli sığınmacılar sorunu Türkiye için olağanüstü şartlar oluşturmaktadır. Bu durumun etkisinin eğitim alanında alınan kararlara da yansıdığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye, güçlü tarihi ve kültürel bağları bulunan ve yaşadıkları trajedi karşısında ülkesine sığınan Suriyeli komşularının eğitimi konusunda olağan üstü kararlar almıştır. YÖK'ün, belgesi

¹¹² UNCHR Web Sitesi, Sıkça Sorulan Sorular Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler, Ekim 2013 tarihli haber http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/faq_-_turkish.pdf, Erişim Tarihi: 11 Kasım 2013.

olmayan Suriyeli öğrencileri özel öğrenci statüsü ile üniversitelere kabul etmesi ve belgesi olanlara yatay geçiş imkânı tanınması, MEB'in başlangıçta kendi müfredatından başka müfredat uygulamasının mümkün olmadığını açıklamasına rağmen, sonradan yayımladığı genelgede eğitim programının MEB kontrolünde Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu tarafından hazırlanacağını belirtmesi, kamp dışı eğitim konusunda oturma izni olmayanlarla ilgili yerel yönetimlerle birlikte STK'ları ve gönüllü kuruluşları teşvik etmesi bu durumun göstergeleri olarak söylenebilir. Ayrıca kamplarda isteyenlere Türkçe kursu ve yetişkin Suriye Vatandaşlarına Mesleki Eğitim Kursları açılması da bu cümleden olarak ifade edilebilir.

Sığınmacıların büyük kısmının kampların dışına dağılmasının, diğer konularda olduğu gibi eğitim konusunda da çözülmesi güç problemlere neden olduğu anlaşılmaktadır. İlgili bakanlık ve kurumların olağanüstü karar ve çalışmalarına rağmen, özellikle kamp dışındaki Suriyeli çocukların eğitim sorununun çözümünde fazla bir gelişme olmadığı görülmektedir. Kamp dışındaki Suriyelilerin 2013 Ekim ayı itibarıyla okula devam oranı %14 tür. Bu çocukların önemli bölümünün olayların başlangıcından itibaren okula gitmedikleri göz önünde bulundurulduğunda 2013 Ekim ayı itibarıyla yaklaşık 70 bin çocuk için okulsuz geçen iki buçuk yıla yakın zaman söz konusudur. Tarafı olduğu uluslararası sözleşmeler Türkiye'ye sığınmacılar dâhil ülkesindeki tüm çocuklara eğitim verme konusunda sorumluluk yüklemektedir. Ayrıca sığınmacı çocuklar için eğitimin etkili bir koruma yöntemi olduğu, eğitim imkânından mahrum kalan çocukların yaşadıkları toplum ve de insanlık için büyük tehditler oluşturacağı unutulmamalıdır.

Kamp dışı eğitim konusuna son zamanlarda ağırlık vermeye başladığı gözlenen Türkiye'nin bu konuda, özellikle oturma izni olmayanlarla ilgili, daha etkili kararlar alması beklenebilir. Şanlı Urfa Müftülüğü örneğinde olduğu gibi devletin imkânı olan kurumlarının eğitim konusunda sorumluluk üstlenmesi çok önemlidir. Ayrıca mevcut imkânların değerlendirilmesi, tespitlerin yapılması, ihtiyaç ve taleplerin etkili bir şekilde ortaya koyulması için Suriyelilerin de çalışmalar yapması gerekmektedir. Bu konuda İzmir'deki Suriyelilerin kurdukları dernek çatısı altında yaptıkları çalışmalar örnek olarak alınabilir. Devlet desteği ile birlikte sivil toplum desteğinin sağlanması açısından da Suriyelilerin yapacağı bu tür çalışmalar önemlidir. Sözü edilen Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu ve benzeri üst kuruluşların, özellikle Suriyelilerin yoğun olduğu yerlerde bu konuda yönlendirme yapması faydalı olacaktır.

Araştırma sırasında Türkiye'deki Suriyeliler için eğitim alanında resmi kurumlar tarafından yapılan faaliyetlerle ilgili en fazla eksik olarak görülen taraf, kamuoyunun aydınlatılması konusundaki yetersizliklerdir. Sözü edilen olağanüstü şartların ve bu şartlarda alınan kararların bazı riskleri de beraberinde taşıdığı, bunların toplumda bir takım endişe ve eleştirilere neden olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar arasında; üniversite eğitiminde kendi halkına verilmeyen hakların Suriyelilere verildiği konusu ve Suriyeli öğrencilerle ilgili güvenlik kaygıları ön plana çıkmaktadır. TBMM'de konu ile ilgili alınan kararlara yönelik soru önergelerine verilen cevapların yetersiz ve yöneltilen farklı sorulara karşı yayımlanan karar metninin tekrarı niteliğinde, birebir aynı cevaplar olduğu görülmüştür. Her şeyden önce yaşanan büyük acılar karşısında insani yaklaşımın ön plana çıkartılması gerektiği ve mevcut şartlarda Suriyelilere verilecek olan eğitimin ülkemiz için de çıkar yol olduğu Türk kamuoyuna etkili bir

şekilde açıklanmalıdır. Sürecin sağlıklı olarak sürdürülebilirliği ve geniş kitlelerin desteğinin sağlanması açısından daha fazla kamuoyu desteği kazanma konusunda çalışmaların yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AFAD Web Sitesi, AFAD ve BM'den 6. Müdahale Planı, 16 Aralık 2013 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=1651>, Erişim Tarihi: 19 Aralık 2013.

AFAD Web Sitesi, Basın Odası, 30 Aralık 2013 tarihli basın duyurusu <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?IcerikID=2668&ID=12>, Erişim Tarihi: 31 Aralık 2013.

AFAD Web Sitesi, Başbakanımız Recep Tayyip ERDOĞAN ve Başbakan Yardımcımız Beşir ATALAY Akçakale Süleymanşah Çadırkentinde İncelemelerde Bulundu, 30 Aralık 2012 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=1010>, Erişim Tarihi: 02 Kasım 2012.

AFAD Web Sitesi, Başbakanlık Afad'ın Ülkemizde Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Gerçekleştirilen Anket Çalışmasına İlişkin Bazı Sonuçlar, <https://www.afad.gov.tr/UserFiles/File/gecicidosyalar/ANKET%20%C3%87A%20L%C5%9EMASI.pdf>, Erişim Tarihi: 20.10.2013.

AFAD Web Sitesi, Başbakan Yardımcımız Beşir Atalay, Adalet Bakanımız Sadullah Ergin, Başkanımız Dr.Fuat Oktay ve Hatay Valisi Celalettin Lekesiz ile Basın Toplantısı Düzenledi, 20 Ekim 2012 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=629>, Erişim Tarihi: 02 Kasım 2013.

AFAD Web Sitesi, Başkanımızın Cenevre Temasları, Haberler, 02 Ekim 2013 tarihli basın duyurusu, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=1547>, 02 Ekim 2013, Erişim Tarihi: 15 Ekim 2013.

AFAD Web Sitesi, Başbakanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan Öncüpınar Konteyner Kentinin Ziyaret Etti, 06 Mayıs 2012 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=121>, Erişim Tarihi: 02 Kasım 2013.

AFAD Web Sitesi, Başkanlığımızda Suriye Konulu Basın Toplantısı, 06 Mart 2013 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=1076>, Erişim Tarihi: 25 Kasım 2013.

AFAD Web Sitesi, Başkanlığımızın BM Ankara Ofisi Ziyareti, 27 Şubat 2013 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=1066> Erişim Tarihi: 08 Kasım 2013.

AFAD Web Sitesi, Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarına Yönelik Yardımlarımız Kesintisiz Devam Ediyor, 30 Ekim 2011 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=12&IcerikID=285>, Erişim Tarihi: 02 Kasım 2013.

- AFAD Web Sitesi, Suriye İçin Bir Ekmek Bir Battaniye Kampanyası, 27 Aralık 2012, tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=1009>, Erişim Tarihi: 02 Kasım 2013.
- AFAD Web Sitesi, Suriye insani yardım koordinasyon toplantısı, 31 Aralık 2013 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?IcerikID=2672&ID=5>, Erişim Tarihi: 31 Aralık 2013.
- AFAD Web Sitesi, Suriyeli Sığınmacılar hakkında bilgiler, 04 Ekim 2013 tarihli açıklama, <https://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=747>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2013
- AFAD Web Sitesi, Ülkemizde Bulunan Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarına Yönelik Yardımlarımız Kesintisiz Devam Ediyor, 16 Ağustos 2011 tarihli basın açıklaması, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=12&IcerikID=198>, Erişim Tarihi: 02 Kasım 2013.
- AFAD Web Sitesi, Türkiye ve BM arasında Suriyeli sığınmacılara ilişkin protokol, 11 Mart 2013 tarihli haber, <https://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=12&IcerikID=1078>, Erişim Tarihi: 25 Kasım 2013.
- AĞANOĞLU H.Yıldırım, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların Makus Talihi Göç, İstanbul: Kum Saati Yayınları, 3.Baskı, Birinci Baskı Yılı 2001, s.17-19, 239-240
- ALTUNIŞIK Remzi, Coşkun Recai, Bayraktaroğlu Serkan, Yıldırım Engin, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Sakarya: Sakarya Yayıncılık, 2012, s.324.
- ANADOLU Ajansı, Gül'den Suriyelilerin kaldığı konaklama merkezine ziyaret, 05 Aralık 2013 tarihli haber, <http://www.aa.com.tr/tr/turkiye/259740--gulden-suriyelilerin-kaldigi-konaklama-merkezine-ziyaret>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.
- ANADOLU Ajansı, Suriyeli öğrenciler Türkiye'de okula başlıyor, 01 Kasım 2013 tarihli haber, <http://www.aa.com.tr/tr/egitim/246720--suriyeli-ogrenciler-turkiyede-okula-basliyor>, Erişim Tarihi: 03 Aralık 2013.
- BAKAR Bülent, Esir Şehrin Misafirleri: Beyaz Ruslar, İstanbul: Tarihçi Kitapevi, 2012, s.188.
- BAŞBAKANLIK Web Sitesi, Başbakan Erdoğan, OECD Eğitim Bakanları Gayriresmi Toplantısına katıldı, 02 Ekim 2013 tarihli haber, http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/_Article/pg_Article.aspx?Id=be94d5a3-c2fb-4970-ba80-6076167619a6, Erişim Tarihi: 28 Ekim 2013.
- BAYKAN Mahmut Bali, "Turkey's policy in northern Iraq, 1991-1995," Middle Eastern Studies, Cilt 32, No. 4 (1996): 343-366
- BİLGİ Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik, Madde 12, T.C. Resmi Gazete, 27 Nisan 2004, Sayı: 25445, Yönetmelikler, 2004/7189
- CİHAN Beta Haber Sitesi, Akademisyenlere Suriye için duyarlılık çağrısı, 26 Mayıs 2013 tarihli haber, <http://www.cihan.com.tr/news/Akademisyenlere-Suriye-icin-duyarlilik-cagrisi-CHMTAzOTk0NS8x>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2013.

- ÇETİN Altan, Uzman Nasrullah, Sığınmacılar Çerçevesinde Suriye-Türkiye İlişkilerine Bir Bakış, Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi 1(1): 3-18, 2013, s.12.
- ÇOCUK Haklarına Dair Sözleşme: Birinci Kısım, Madde 1-20, UNİCEF, http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html#art1, Erişim Tarihi: 30.12.2013.
- DİNÇER Osman Bahadır, Federici Vittoria, Ferris Elizabeth, Karaca Sema, Kirişçi Kemal, Özmenek Ç. Elif, Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye, Sonu Gelmeyen Misafirlik, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu ve Brookings Enstitüsü (USAK), Ankara: Karınca Ajans Yayıncılık Matbaacılık, 2013, s.31.
- DOĞAN Haber Ajansı, Başakşehir'de Suriye Okulu Açıldı, 11 Ekim 2013 tarihli haber, http://www.dha.com.tr/basaksehirde-suriye-okulu-acildi_538032.html, Erişim Tarihi: 27 Kasım 2013.
- DUVERGER Maurice, Sosyal Bilimlere giriş, çev. Ü. Oskay, Bilgi Yayımevi, İstanbul, 1990, s. 96-97.
- DÜNYA Bülteni net haber sitesi, Dinçer: Oyunun kuralı değişmemeli, 31 Temmuz 2012 tarihli haber, <http://www.dunyabulteni.net/servisler/haberYazdir/221066/haber>, Erişim Tarihi: 15 Ekim 2013.
- ELDE DEMOKRASİ Haber Sitesi, Suriyelilerin Konaklama Tesislerinde Okul Açıldı, 08 Kasım 2013 tarihli haber, <http://www.eldedemokrasi.com/haber/egitim/suriyelilerin-konaklama-tesislerinde-okul-acildi/1977.html>, Erişim Tarihi: 28 Kasım 2013.
- ENÇ Mitat, Kaç-kaç, Selamlık Sohbetleri, İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş, 2.baskı, Ekim 2013, s.85-101
- EN Son Haber Haber Sitesi, Suriyeli çocuklara İstanbul'da okul açıldı, 05 Kasım 2012 tarihli haber, <http://www.ensonhaber.com/suriyeli-cocuklara-istanbulda-okul-acildi-2012-11-05.html>, Erişim Tarihi: 18 Ekim 2013.
- GAZİANTEP27 Gazetesi, Suriyeliler okul açtı, 14 Şubat 2013 tarihli haber, <http://gaziantep27.net/suriyeliler-okul-acti-haberi-460694.html>, Erişim Tarihi: 27 Kasım 2013.
- GENEL Gündem Haber Sitesi, UNHCR'nin Türkiye değerlendirmeleri, "BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Türkiye'ye mültecilere sağladıkları korumadan dolayı minnettarlık duyuyor." 27 Ekim 2013, <http://genelgundem.com/haberler/658.aspx>, Erişim Tarihi 30.10.2013.
- GÖÇ Der ve ESHID Raporu, Göz Ardı Edilenler: İstanbul'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar, İstanbul, 2013, s.1.
- HABERFX Haber Sitesi, Müftülük Suriyeli Bin Öğrenciye Eğitim Verecek, 20 Aralık 2013 tarihli haber, <http://www.haberfx.net/muftuluk-suriyeli-bin-ogrenciye-egitim-verecek-haber-1274420/>, Erişim Tarihi: 25 Aralık 2013.
- HABERLER.COM Haber Sitesi, İzmir'deki Suriyeliler Sorunlarına Çözüm Arıyor, 07 Eylül 2013 tarihli haber, <http://www.haberler.com/izmir-deki-suriyeliler-sorunlarına-cozum-arıyor-5031800-haberi/>, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2013.
- HABERLER.COM Haber Sitesi, Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Dönemi Başladı, 25 Eylül 2013 tarihli haber, <http://www.haberler.com/suriyeli->

- siginmaci-cocuklarin-egitim-donemi-5106974-haberi/, Erişim Tarihi: 19 Ekim 2013.
- HABERLER.COM Haber Sitesi, Suriyeli Sığınmacılar Dernek Kurdu, 31 Ağustos 2013 tarihli haber, <http://www.haberler.com/suriyeli-siginmacilar-dernek-kurdu-5003123-haberi/>, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2013.
- HABERLER.COM Haber Sitesi, Türkiye’de 50 bin Suriyeli Eğitim Görüyor, 06 Aralık 2013 tarihli haber, <http://www.haberler.com/turkiye-de-50-bin-suriyeli-egitim-goruyor-5393597-haberi/>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.
- HABER3 Haber Sitesi, Suriyeli Misafirler İçin “6.Bölgesel Müdahale Planı”, 16 Aralık 2013 tarihli haber, <http://www.haber3.com/suriyeli-misafirler-icin-6-bolgesel-mudahale-2014-plani-haberi-2372327h.htm>, Erişim Tarihi: 19 Aralık 2013.
- HÜRRİYET Gazetesi, Suriyeli çocuklar için Mardin’de Okul açıldı, 21 Ekim 2013 tarihli haber, <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/24951509.asp> Erişim Tarihi: 27 Kasım 2013.
- İHD, İnsan Hakları Derneği [Raporu], Yok Sayılanlar; Kamp Dışında Yaşayan Suriye’den Gelen Sığınmacılar İstanbul Örneği, 2013, s.1
- İHLAS Haber Ajansı, Gaziantep’li öğrenciler ders başı yaptı, 26 Eylül 2013 tarihli haber, <http://www.ihha.com.tr/gaziantepteki-suriyeli-ogrenciler-ders-basi-yapti-kent-haberleri-301820>, Erişim Tarihi: 06 Aralık 2013.
- İLKE Haber Ajansı, Suriyeli akademisyenler: Mülteciler eğitimsiz kalmasın, 30 Ekim 2013 tarihli haber, <http://www.ilkehaberajansi.com.tr/haber/suriyeli-akademisyenlermulteciler-egitimsiz-kalmasin.html>, Erişim Tarihi: 30 Aralık 2013.
- İNTERNETHABER Haber Sitesi, Suriyeli Mültecilere Snavsız Üniversite, 25 Ekim 2013, tarihli haber, <http://www.internethaber.com/suriyeli-multecilere-snavsiz-universite-599178h.htm>, Erişim Tarihi: 29 Kasım 2013.
- KAHRAMANMARAŞ İl Millî Eğitim Müdürlüğü Web Sitesi, Suriyeli Çadırkent Eğitimcilerine Eğitim Semineri Verildi, http://kmaras.meb.gov.tr/www/suriyeli-cadirkent-egiticilerine-egitim-semineri-verildi/icerik_gorme_engelli/717, Erişim Tarihi: 28 Ekim 2013.
- KARADOĞAN Umut C., İstanbul ve Gelibolu’da Bolşevik Aleyhtarı Wrangel Ordusu, Bilig, Sayı 57, Bahar 2011. s.135-157,
- KARASAR Niyazi, Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2013, s.197.
- MARMARA Üniversitesi Web Sitesi, Suriye ve Mısır’daki Üniversitelerden Yurt Dışı Kurumlar Arası Yatay Geçiş Duyurusu, <http://oidb.marmara.edu.tr/notice/suriye-ve-misirdaki-universitelerden-yurt-disi-kurumlar-arasi-yatay-gecis-siddet-olaylari-ve-insani-kriz-nedeniyle>, Erişim Tarihi 16 Aralık 2013.
- MCCARTHY Justin, Sekizinci Bölüm, Müslüman Ülkesinin Başına Gelenler, Ölüm ve Sürgün, İstanbul: İnkılap Kitapevi Yayın San. ve Tic. A.Ş. 1998, s.367-374.
- MEB Web Sitesi, “Bakan Avcı: UNESCO’nun Suriye’de Endişe Etmesi İçin Birçok Neden Bulunmaktadır”, 08 Kasım 2013 tarihli haber, <http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=10604>, Erişim Tarihi: 23 Kasım 2013.

- MEB Web Sitesi, Batı ülkelerinden 2 saat az ders veriyoruz, 10 Mart 2012 tarihli haber, <http://www.meb.gov.tr/haberler/2012/03102012.pf>, Erişim Tarihi: 04 Ekim 2013
- MELİKGAZİ İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Web Sitesi, Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler, 30 Nisan 2013 tarihli genelge, http://melikgazi.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_05/03024558_suriye.pdf, Erişim Tarihi: 04 Ekim 2013.
- MEMURLAR.net Web Sitesi, Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri, 26 Eylül 2013 tarihli MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Genelgesi, <http://www.memurlar.net/common/news/documents/416126/26092013-2693370.pdf>, Erişim Tarihi: 04 Ekim 2013.
- MERRİAM Sharan B., Nitel Araştırma, Nitel Araştırmalarda Doküman kullanılması, Çeviri Editörü: S.Turan, 3. Basımdan çeviri, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd. Şti., Ekim 2013, s.142.
- MERSİN İl Milli Eğitim Müdürlüğü Web Sitesi, Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri, 01 Ekim 2013 tarihli genelge, http://mersin.meb.gov.tr/media/zincir/2013_10_01_3636_suriye_vatandaslari.pdf, Erişim Tarihi: 22 Kasım 2013
- MİLLİYET blog haber sitesi, Suriyeliler İzmir'in suyunu içince seslerini demokratik yollarla duyuruyorlar, 25 Kasım 2013 tarihli haber, http://blog.milliyet.com.tr/Suriyeliler_Izmir_in_suyunu_icince_seslerini_Demokratik_yollarla_duyuruyorlar_/Blog/?BlogNo=437823, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2013.
- MİLLİYET Gazetesi, Suriyeli mülteciye üniversite kapısı, 22 Eylül 2012 tarihli haber, <http://gundem.milliyet.com.tr/suriyeli-multeciye-universite-kapisi/gundem/gundemdetay/22.09.2012/1600266/default.htm>, Erişim Tarihi: 03 Aralık 2013.
- NEWSANADOLU.com haber sitesi, Suriyeli çocukların eğitimi kesintisiz sürüyor, 09 Ekim 2013 tarihli haber, <http://www.newsanadolu.com/haber/586/suriyeli-cocuklarin-egitimi-kesintisiz-suruyor-haberi.html>, Erişim Tarihi: 19 Aralık 2013.
- ÖĞRETMENLERİZ.Com Web Sitesi, 750 Suriyeli Sınavsız Üniversiteli Olacak, 03 Ekim 2013, <http://www.ogretmenleriz.com/egitim/750-suriyeli-sinavsiz-universiteli-olacak-h4346.html>, Erişim Tarihi 28 Ekim 2013
- RADİKAL Gazetesi, Hatay'da ÖSO bayraklı okul tartışması, 18 Eylül 2013 tarihli haber, http://www.radikal.com.tr/turkiye/hatayda_oso_bayrakli_okul_tartismasi-1151411, Erişim Tarihi: 13 Aralık 2013.
- SABAH Gazetesi, Mülteci sınırı psikolojik sınırı aştı, 16 Ekim 2012 tarihli haber, <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2012/10/16/multeci-sayisi-psikolojik-siniri-asti>, Erişim Tarihi: 28 Ekim 2013.

- SABAH Gazetesi, Öğretmen atamalarıyla ilgili kritik açıklama, 28 Eylül 2012 tarihli haber, <http://www.sabah.com.tr/Egitim/2012/09/28/ogretmen-atamalarıyla-ilgili-kritik-aciklama>, Erişim Tarihi: 05 Ekim 2013.
- SABAH Gazetesi, YÖK'ten öğrencilere müjde!, 04 Ekim 2013 tarihli haber, <http://www.sabah.com.tr/Egitim/2013/10/04/yokten-ogrencilere-mujde>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2013.
- SEYDİ Ali R., Türkiye'deki Suriyeli Akademisyen ve Eğitimcilerin Görüşlerine Göre Suriye'deki Çatışmaların Suriyelilerin Eğitim Sürecine Yansımaları, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 30, 2013, s.217-241.
- SEYİDOĞLU Halil, İnternet Belgelerine ve Elektronik Kaynaklara Başvuru Yöntemleri, Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı, İstanbul: Güzem Can Yayınları No: 20, 2003, s.255-257.
- SİVEREK İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Web Sitesi, Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim İstatistikleri, 07 Ekim 2013 tarihli genelge, <http://siverek.meb.gov.tr/www/suriye-vatandaslarina-yonelik-egitim-istatistikleri/icerik/863>, Erişim tarihi 22.11.2013.
- SONTV Web Sitesi, Suriyeli öğrencilere okul talebi, 21 Eylül 2013 tarihli haber, <http://www.son.tv/egitim/suriyeli-ogrencilere-okul-talebi/haber-204658>, Erişim Tarihi: 27 Kasım 2013.
- STARGÜNDEM Gazetesi, İzmir'deki Suriyeli çocuklara okul tahsis edildi, 16 Kasım 2013 tarihli haber, <http://www.stargundem.com/yasam/1362658-izmirdeki-suriyeli-cocuklara-okul-tahsis-edildi.html>, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2013.
- TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan İstanbul Esenyurt Belediyesinin Suriyeli öğrencilere açtığı ifade edilen okula ilişkin 01.11.2013 tarihli soru önergesi (Esas Numarası: 7/33650), Önerenin Sahibi: CHP İstanbul Mv. Umut Oran, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-33592s.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.
- TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan Suriye'den gelen öğrencilere özel öğrenci statüsün ilişkin soru önergesine verilen 21 Ocak 2013 tarihli cevap, (Esas Numarası: 7/11342), Önerenin Sahibi: MHP Ankara Mv.Zuhal TOPÇU, Süresi Geçtikten Sonra Gelen Cevap, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-11342sgc.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.
- TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan Suriyeli mültecilere özel öğrencilik statüsüne ilişkin 03 Ekim 2012 tarihli soru önergesi, (Esas Numarası: 11026), Önerenin sahibi: CHP İzmir Mv.Hülya Güven, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-11026s.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.
- TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan Suriyeli öğrencilere özel öğrenci olmaya ilişkin 25 Eylül 2012 tarihli soru önergesi, (Esas Numarası: 7/10954), Önerenin sahibi: CHP Tekirdağ Mv.Candan YÜCEER, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-10954s.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.
- TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan Suriyeli öğrencilerle ilişkin soru önergesine verilen 24 Şubat 2013 tarihli cevap, (Esas Numarası: 7/12041), Önerenin Sahibi: CHP Uşak Mv. Dilek Akagün Yılmaz, Süresi Geçtikten

- Sonra Gelen Cevap, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-12041sgc.pdf> , Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.
- TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan, Türkiye'ye sığınan Suriyeli çocuklara ilişkin 30 Eylül 2013 tarihli soru önergesi (Esas Numarası: 7/32144), Önergenin Sahibi: BDP Bingöl Mv. İdris Baluken, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-32144s.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.
- TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan Suriyeli sığınmacılara özel öğrenci statüsüne ilişkin 02 Ekim 2012 tarihli soru önergesi, (Esas Numarası: 7/11029), Önergenin Sahibi: CHP İzmir Mv. Erdal Aksünger, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-11029s.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.
- TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına Sunulan Suriyeli sığınmacılara özel öğrenci statüsüne ilişkin soru önergesine verilen 18 Ekim 2012 tarihli cevap, (Esas Numarası: 7/12041), Önergenin Sahibi: CHP İzmir Mv. Dilek Akagün Yılmaz, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-12041s.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2013.
- TBMM Web Sitesi, TBMM Başkanlığına sunulan Van depremi ve Suriyeli çocuklara ilişkin soru önergesi, (Esas Numarası: 7/11385), Önerge Sahibi: CHP Bursa Mv. Sena Kaleli, Süresi Geçtikten Sonra Gelen 08.04.2013 Cevap, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-11385s.pdf>, Erişim Tarihi 12 Aralık 2013.
- T.C.Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı Web Sitesi, Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Bursu Başvuruları Duyurusu, <http://www.ytb.gov.tr/tr/duyurular/315-suriye-vatandaslarina-yonelik-egitim-bursu-basvurulari>, Erişim Tarihi: 02 Aralık 2013.
- TELGRAF Gazetesi, Suriyeli öğrencilerin eğitimi masaya yatırıldı, 03 Eylül 2013 tarihli haber, <http://www.telgraf.net/suriyeli-ogrencilerin-egitimi-masaya-yatirildi-haberi-18348.html>, Erişim Tarihi 04 Ekim 2013.
- TIMETURK Haber Sitesi, Dışarıda kalan Suriyelilere kamplara gelin çağrısı, 07 Aralık 2013 tarihli haber, <http://www.timeturk.com/tr/2013/12/07/disarida-kalan-suriyelilere-kamplara-gelin-cagrisi.html>, Erişim Tarihi: 16 Aralık 2013.
- TIMETURK Haber Sitesi, Esenyurt Suriye Okulu eğitime başlıyor, 19 Ekim 2013 tarihli haber, http://www.timeturk.com/tr/2013/10/19/esenyurt-suriye-okulu-egitime-basliyor.html#.UtPK7tj_upY, Erişim Tarihi: 06 Aralık 2013.
- TRTTÜRK Web Sitesi, Yaz tatiliyle boşalan sınıfları Suriyeli çocuklar doldurdu, 22 Temmuz 2013 tarihli haber, <http://www.trtturk.com.tr/haber/yaz-tatiliyle-bosalan-siniflarda-suriyeli-cocuklar-egitim-goruyor.html>, Erişim Tarihi: 27 Kasım 2013.
- TÜRKİYE Büyük Millet Meclisi (TBMM) Web Sitesi, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, “Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında inceleme Raporu”, 2012, s.3-8, http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/ulkemize_siginan_suriye_vatandaslarinin_barindiklari_cadirkentler_hakkinda_inceleme_raporu_3.pdf. Erişim Tarihi: 02.10.2013.
- TÜRKİYE Cumhuriyeti Anayasası, Kanun No: 2709 Kabul Tarihi: 7.11.1982, http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf, Erişim Tarihi: 25.12.2013.

- UNCHR Web Sitesi, Sıkça Sorulan Sorular Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler, Ekim 2013 tarihli haber http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/faq_-_turkish.pdf, Erişim Tarihi: 11 Kasım 2013.
- VATAN Gazetesi, Bakan Dinçer'den KPSS açıklaması, 13 Kasım 2012 tarihli haber, <http://haber.gazetevatan.com/bakan-dincerden-kpss-aciklamasi/492852/1/gundem>, Erişim Tarihi: 04 Ekim 2013.
- VATAN Gazetesi, Suriyeli Çocuklar İçin Seferberlik, 14 Ekim 2013 tarihli haber, <http://haber.gazetevatan.com/suriyeli-cocuklar-icin-seferberlik/576417/1/gundem>, 03 Ekim 2013.
- YAZETE.com haber sitesi "Ülkemizde 300 bin Suriyeli misafirimiz var", 04 Mart 2013 tarihli haber, <http://www.yazete.com/haber-yazdir-568534.html> 2/2, Erişim Tarihi: 25 Kasım 2013.
- YILDIRIM Ali, Şimşek Hasan, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2013, s.218.
- YILMAZ Hami, Türkiye'de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği-Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler, MAZLUMDER İstanbul Şubesi, 2013, s.17.
- YOUTUBETR, Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitimi Konferansı, 20 Aralık 2013 tarihli haber, <http://www.youtube.com/watch?v=f1eidNNpFcA>, Erişim Tarihi: 30 Aralık 2013.
- YÖK Web Sitesi, Suriye Arap Cumhuriyetinde yaşanan olayalar... öğrenim ücreti..., 04 Eylül 2013 tarihli duyurusu, <http://www.yok.gov.tr/documents/10279/34559/1008-4.9.13.pdf/f5d93bd3-015c-400c-bfcd-78611de00274?version=1.0>, Erişim Tarihi: 03 Ekim 2013.
- YÖK Web Sitesi, Suriye ve Mısır Ülkelerinden Yurdumuzda Bulunan Yükseköğretim Kurumlarına Yatay Geçiş, 09 Ekim 2013 tarihli duyuru, http://www.yok.gov.tr/web/guest/anasayfa//asset_publisher/64ZMbZPZISI4/content/id/2715758, Erişim Tarihi: 17 Ekim 2013
- ZAMAN Gazetesi, Suriyeli çocuklara Arapça eğitimi pazartesi başlıyor, 3 Ekim 2013 tarihli haber http://www.zaman.com.tr/gundem_suriyeli-cocuklara-arapca-egitim-pazartesi-basliyor_2146124.html, Erişim Tarihi: 18 Ekim 2013.